№ 111 ՇԱԲԱԹ 24 ՄԱՅԻՍԻ

1914

ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱԲԱԹ 24 ՄԱՅԻՍԻ № 111

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի. ամսականը 85 կոպ.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւնն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողագծին 20—10 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ

ՅՈՒՆԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 6 ՌՈՒԲ.

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

[illegible]

1914 թւի տարեկան բաժանորդները ... 1865—1871 թ., «ՄՇԱԿԻ» ... [illegible]

ԱՌԱՆՑ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ ԱՒԱԳ ԱՐ. Ն. ՄԻԼԵԱՆ

խնդրում է ... [illegible] ... ԱՅՍՕՐ, Նորին Բարձր Սրբազնութեան

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԷԿԶԱՐԽ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԱԼԵՔՍԻՅԻ

մարմնի յուղարկաւորութեան ժամանակ խանութները փակել, որպէս սգոյ նշանի։ Յուղարկաւ. թափօրը կուղևորվի Սիոնի փողոցով, Արմեանսկի բազարով, Երևանեան հրապարակով, Դվօրցօվայա փողոցով, Գոլովինսկի պրօսպէկտով, Վերայի զառիվայրով, Կիրօչնայա փողոցով, Միխայլովսկի պրօսպէկտով, Սաղօվայա, Ելիզավետինսկայա և Վօկզալնայա փողոցներով դէպի վօկզալ։
511. 1—1

ԿՈՎԿ. ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾ. ԸՆԿ. ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

(Արաս-Արադեան հրապարակ ս. տ. № 7)

Կիրակի, մայիսի 25-ին 1914 թ.

Փիլիսոփայութեան դոկտոր ՍԵԴՐԱԿ ԹԱՌԱՅԵԱՆՑ

Կը դասախօսէ հայերէն լեզուով։

Նիւթն է՝

ՀԱՅՈՑ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ-ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԵՏԻՑ

1. Ընտանիք, ամուսնութիւն, կանանց հարց.
2. Տնային ու դպրոցական դաստիարակութիւն.
3. Պարբերական մամուլ.
4. Գրականութիւն (գիտական ու գեղարուեստական).
5. Տարածական արուեստներ (ճարտարապետութիւն, նկարչութիւն, քանդակագործութիւն).
6. Երաժշտութիւն (ասիական ու եւրոպական, աշուղները, օպերա).
7. Թատերագրութիւն ու թատրոն.
8. Բարեգործութիւն ու բարեգործական ընկերութիւններ, յոբելեանների հարցը.
9. Հասարակական կազմակերպութիւններ՝ ընկերութիւններ հրատարակչական, արտիստիկական, գեղարուեստական և այլն.
10. Ինտելիգենցիան (Նրա բնոյթը և կեանքի նշանաբանները).

Դասախօսութիւնից յետոյ վիճաբանութիւն։ ◆ Տեղերի գները 20 կոպէկից մինչև 1 ռ.։

Տոմսակները կարելի է ստանալ. 1) Գրավաճառանոց «Գիր», Վէլեամինօվսկայա փողոց, 2) Կենտրօնական սրճարան, քաղ. դումայի տակ, 3) Գրավաճառանոց «Просвѣщеніе», Գոլովինսկի պր., Կլուբի տակ, 4) Գրավաճառանոց «Նոր-Կեանք», Միքայէլեան փողոց, և 5) Բարեգործ. Ընկ. շվէյցարի մօտ։ —◆o◆— Սկիզբը երեկ. ժամը 8-ին։
(շ. կ.) առ. 495. 3—2

ԻՐԱՆՑ ԱՆՁԸ ԵՒ ԻՐԱՆՑ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻՆ ՍԻՐՈՂ

ՀԱՅՈՒՀԻՆԵՐԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

—oOo—

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

(Գրիբօէդօվսկայա փողոց)

Երկուշաբթի 26 մայիսի 1914 թ.

Փիլիսոփայութեան դոքտոր ՍԵԴՐԱԿ ԹԱՌԱՅԵԱՆՑ

Կը դասախօսէ հայերէն լեզուով

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ԽՈՐՏԱԿՈՒՄԸ

ՈՐՊԷՍ ՊԱՏՃԱՌ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՅՈՒՍԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ

1. Ընտանիքը ամենաբնական հիմնարկութիւնն է, առանց որի բաղդաւոր կեանքը անհրևակայելի է և անհնարին է։
2. Բարոյականութեան հիմնական սկզբունքների (ըմբռնման, սիրոյ, ստեղծագործութեան) ծագումը ու զարգացումը ընտանիքի ծոցում։
3. Սէրը դէպի հայրենիք ու դէպի մարդը առ հասարակ անմիջական կերպով կապված է մանկական տարիներում անցուցած կեանքի հետ։
4. Այն կնիքը, որ ընտանիքը դրոշմում է մարդու բնաւորութեան վրա, չէ անհետանում մինչև գերեզման։
5. Իւրաքանչիւր մայր, որ ուշք չէ դարձնում իր երեխաների հոգեբանական յատկութիւնների վրա, ոճրագործ է իր երեխաների վերաբերմամբ։
6. Հասարակական ու տնտեսական ոչ մի կերպարանափոխութիւնը չէ կարող բաղդաւոր դարձնել ո՛չ անհատին, ո՛չ էլ հասարակութեան, մինչև չը ստեղծվի ազնիւ ու սիրածին ընտանիքը։

Դասախօսութիւնից յետոյ մտքերի փոխանակութիւն.

Դասախօսութեան սկիզբը ժ. 8½-ին երեկ.։ ◆ Տեղերի գները 20 կոպ. մինչև 1 ռ.։

Նկատ.—Հասարակութեան յարմարութեան համար անտրակտի ժամանակ կը գործէ հանրամատչելի բուֆէտ։

Տոմսակները կարելի է ստանալ. 1) «Գիր» գրավաճառանոցում (Վելիամինօվսկայա փ.) 2) կենտրօնական սրճարանում, քաղ. դումայի տակ, 3) Դասախօսութեան օրը ժամը 6-ից դահլիճի մուտքում։
առ. (ա. օ.) 504. 3—2

ՀՐԱՒԷՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ԶԱՅՆԱՏՈՒ ԾԽԱԿԱՆՆԵՐԻՆ

Թեմիս Գերապատիւ Սրբազան Առաջնորդի կարգադրութեան համաձայն, կիրակի, մայիսի 25-ին, ժամը 11-ին, պատարագից յետոյ քաղաքիս բոլոր հայոց եկեղեցիներում (բացի Հրեշտակապետաց եկեղեցու, որտեղ կատարված է ընտրութիւն) նշանակված է ծխականների երկրորդ և վերջին ժողով՝ ընտրելու իւրաքանչիւր եկեղեցում երկու ներկայացուցիչներ (պատգամաւոր) և երկու անձնափոխանորդ, որոնք Թեմիս միւս եկեղեցիների պատգամաւորների հետ ընտրելու են Ներսիսեան դպրոցի համար հոգաբարձուներ։ Ուստի սրանով հրաւիրում ենք ձայնատու ծխականներին նշանակած օրը և ժամին գնալ իրանց ծխական եկեղեցին՝ ընտրութեան մասնակցելու։

Գործակալներ՝ (Ա. մասի՝ Սարգիս ա.-ք. Տէր-Յովհաննիսեան
(Բ. մասի՝ Ղևոնդ ք. Մամիկոնեանց
(2.) առ. 499. 2—2

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

[illegible] յայտնում է, որ այսօր, շաբաթ, մայիսի 24-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, Հ. Հ. Բ. Ընկ. դահլիճում նշանակված է Ընկերութեան

Երկրորդ, տարեկան ընդհանուր ժողով։

Օրակարգ ... [illegible]
1) Ընթերցումն ... նախորդ ժողովի արձանագրութեան.
2) Խորհրդի հաշւետւութիւնը ... Ընկերութեան 1913/14 թւականի ... մասին.
3) Վերստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցումը.
4) ... [illegible]
5) ... Ընտրութիւններ ...
6) Ընթացիկ հարցեր.
Այս ժողովը ... [illegible] ... որքան անդամներ էլ որ ներկայ գտնվեն։
առ. 510. 1—1

ԴԱՍՏԱՌՆԵՐ

ԵՂԲ. ՏԱՐՆՈՊՈԼ

ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ

[illegible]

Վաճառւում են ... [illegible] ... արշ. երկար.։

Անզօծուած նմուշներ ուղարկվում են 2 Ր Ի և օտար քաղաքներում։

Բաժանմունքը Թիֆլիսում.

Обои фабрики Бр. Тарнополь. Отдѣленіе въ Тифлисѣ. Голов. пр., № 21. Тел. № 3—55.
(հ. շ.) առ. 309. 50—13

ԱՅՍՕՐ, Հ. Հ. Բ. ԸՆԿ. ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

ՍՈՒՐԽՈՒԹԵԱՆՑ

Կը դասախօսէ

«ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ»

Սկիզբը երեկ. ժամը 8-ին։

Դասախօսութիւնից յետոյ վիճաբանութիւն ...
առ. Նըր։ 512. 1—1

ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ հետեւեալ թարգմանական պիէսները.

1) Հ. ԻԲՍԷՆ „Հեդդա Գաբլեր"
4 գործ.։

2) ԲԼԷՄ „Կնոջ իրաւունքը"
4 գործ.։

Դիմել Ե-ին «Մշակի» խմբագրատուն։
(օ. մ.) առ. 509. 3—1

ԴՈԿՏՈՐ

Ա. Դ. ՇԱՀԲԱԶԵԱՆԸ

ԲԵՐԼԻՆՈՒՄ

Ասիստենտ Բեռլինի համալսարանի Charité հիւանդանոցի

Շարունակում է ընդունել Գերմանիա գնացող հիւանդներին և խորհրդակցութիւններ է կազմում մասնագէտ-պրոֆեսորների հետ։

Նոր հասցէն՝ Берлинъ, Фридрихштрассе 133 а. Телефонъ Норденъ 34—69. Berlin, Friedrichstr. 133 a.
(օ. մ.) առ. 391. 100—11

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

ՄԵԿՆԵՑ ԿԻՍԼՕՎՕԴՍԿ

(Կովկասեան հանքային ջրեր)

Հիւանդների ընդունելութիւնը «Ռոսսիա» հիւրանոցում։
(հ. շ.) առ. 578. 3—2

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—o—

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

22 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը առաջարկեց կրթական հաստատութիւնների ու հիմնարկութիւնների կառավարիչներին՝ ցոյց տալ ամեն տեսակ աջակցութիւն Ռուսաստան եկող բուլղարացի պրոֆեսորներ Զօլոտարսկիին և Իվանովին, որոնք պէտք է ծանօթանան ռուսական կրթական-գիտական հաստատութիւնների հետ։

Դումայի բիւջէտային մասնաժողովի օպպօզիցիօն անդամները, քննելով մամուլին վերաբերեալ օրինագիծը, առանձին կարծիք յայտնեցին՝ թէ ներքին գործերի մինիստրի կազմած օրինագիծը անընդունելի է ու ժխտելի։

Ղրիմ մեկնեց ժող. լուսաւ. մինիստրը։

ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿ.—Տեղի ունեցաւ կովկասեան հանքային ջրերի սանիտարական մասնաժողովների միացեալ նիստը՝ Բագուի նահանգում երևցած ժանտախտի հարցի քննութեան համար։ Որոշվեց, որ ներկայումս ոչ մի հիմք չը կայ երկիւղ կրելու, թէ ժանտախտը մուտք կը գործէ կովկասեան կուրորտները։

ԿԻԵՎ.—Նահանգական դատարանը արդար ճանաչեց «Послѣдн. Новости»-ի խմբագրին, որին Չեբերեակը մեղադրում էր Իւշչինսկիի սպանութեան գործի առիթով զրպարտութեան մէջ։

ՎԱՐՇԱՎԱ.—Նահանգական դատարանում սկսվեց Լեվէնտալի, Դունաեվսկիի և Սեմեօնովի գործի քննութիւնը, որոնք մեղադրըվում են 1910 թւին 1½ միլիոն ռուբլու կեղծ հարիւրանոց ու 25 ռուբլանոց թղթադրամներ պատրաստելում։ Կանչված են աւելի քան 500 վկայ, որոնց մեծ մասը չէ եկել։ Գործը կը տևէ երկու ամիս։

ՏԻՐԱՍՊՕԼ.—Կարկտախառն հեղեղը գաւառում կէս միլիոնից աւելի վնաս հասցրեց։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

22 մայիսի

ՊԱՐԻԶ.—Պուանկարէն առաջարկեց Վիվիանիին կաբինէտ կազմել։

Դէշանէլն ընտրվեց պալատի նախագահ 411 ձայնով ընդդէմ 24-ի. փոխ-նախագահ ընտրվեցին արմատական Կլէմանտէլը 375 ձայնով, միացեալ արմատական Կոնէստիէն 335 ձայնով, միացեալ արմատական Հօդան 310 ձայնով, հանրապետական-սօցիալիստ Օժանիէը 267 ձայնով։

Օտարազգի քաղաքային ինքնավարութիւնների պատգամաւորութիւնները առաւօտեան մեկնեցին նայելու Կոմպիէնը և Պիէրֆօնը։ Երեկոյեան քաղ. տան շինութեան մէջ տեղի կունենայ ընդունելութիւն, որին ներկայ է լինելու Պուանկարէն կնոջ հետ։ Կոմս Տօլստօյը և Բրիանսկին 10,000-ական ֆրանկ նուիրեցին Պարիզի աղքատներին բաժանելու համար։

Պատգամաւորութիւնները այցելեցին նաև ոստիկանապետի դիւանատունը, ճաշեցին Էյֆէլեան աշտարակում և նայեցին Վերսալը։

Երեկոյեան ընդունելութեանը Պուանկարէն խօսեց առանձին կոմս Տօլստօյի և Բրիանսկիի հետ։

Արմատական-սօցիալիստների կուսակցութեան գործադիր կոմիտէտը, թւով 182 պատգամաւոր, վստահութիւն է յայտնում կառավարութեանը, որ մտադիր է իրականացնել զինւորական օրէնքի ծրագիրը։

ԼՕՆԴՕՆ.—Սուֆրաժիստուհիները պատկերասրահում փոքրիկ մուրճով փչացրին Գուստավ Դօրէի նկարը և ուրիշ 2 արժէքաւոր նկար։

Սուֆրաժիստուհիները մի շարք անկարգութիւններ գործեցին։

Դօրէի պատկերը փչացնող կինը կացինով վիրաւորեց պատկերասրահի հսկիչին, որ աշխատում էր բռնել նրան։ Երեք սուֆրաժիստուհի խլիստներով ծեծեցին Հօլլօվէյի բանտի բժշկին, ուրիշ 2 կին յարձակվեցին Բէլֆաստի լրագիրներից երկուսի հրատարակիչների վրա, ծեծեցին նրանց, հասարակութեան վրա նետեցին սոսինձով լի ծաղկամաններ և հրդեհեցին մի տուն Բէլֆաստում։ Երկու սուֆրաժիստուհի ձերբակալվեցին, որոնցից մէկը տղամարդու զգեստով էր։

«Դէյլի Մէյլի» ասելով, ոստիկանութիւնը յայտնագործել է սուֆրաժիստուհիների դաւադրութիւնը, որ սպառնում է թագա-

[illegible] ... որ նրանք ... [illegible]

ԼՈՆԴՈՆ.—Տարածված լուրերի համաձայն, ... [illegible]

ՎԻՆՆԱ.—Թերթերում ... [illegible]

Կ. ՊՕԼԻՍ.—Թալէաթ-բէյը մեկնում է Բրուսսա, որտեղ ... [illegible]

ՎԻԵՆՆԱ.—Տեղական թերթերը ... [illegible]

ՄՕՍԿՎԱ.—Նորվեգիայի ... [illegible] ... 50,000 դոլլարի ... «Էմպրէսս-Փայրլենդը» հետ ընդհարվելու պատճառով։

ԱԼԲԱՆԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

22 մայիսի

ԴՈՒՐԱՑՑՕ.—Միջազգային վերահսկիչ մասնաժողովը, բաղկացած — Ռուսաստանի կողմից Պետրեայեվ, Ֆրանսիայի կողմից՝ Կրաեվսկի, Գերմանիայի կողմից՝ Վինկէլ, Աւստրօ-Ունգարիայի կողմից՝ Կրալ, Անգլիայի կողմից՝ Լէմբա, Իտալիայի կողմից Լէօնի, նաև Ալբանիայի ներկայացուցիչ Մէհտի-բէյից, մեկնեց Շիակ, ուր հաւաքվել էին աւելի քան երեք հարիւր ապստամբված գիւղերի ներկայացուցիչները։ Դուրացցօյից սկսած ամբողջ ճանապարհին մասնաժողովը հանդիպեց շատ պահակատեղիների և ապստամբների խմբերի։ Քաղաքում, մասնաժողովը մեկնելուց յետոյ, տրամադրութիւնը յուզաւլի է։ Երեկոյեան մասնաժողովը վերադարձաւ և անմիջապէս ամբողջ կազմով գնաց պալատ։ Մասնաժողովի նախագահը 1½ ժամ տևող ունկնդրութեան մէջ զեկուցեց Ալբանիայի կառավարչին, որ ապստամբները պահանջում են հեռացնել պրինց Վիդին, որին այլ ևս չեն ճանաչում Ալբանիայի իշխան, իրանց դէմ զինւորական ոյժ գործադրելու պատճառով, և կամենում են վերադառնալ թիւրքական ռէժիմին. իսկ եթէ այդ անհնար է, այն դէպքում նրանք պատրաստ են ենթարկվել Եւրոպայի վճռին, միայն թէ պրինցին հեռացնեն։ Մասնաժողովի անդամները յայտնեցին «Պետ. Հեռ. Գործ.» թղթակցին, որ ապստամբները տրամադրված են թշնամաբար և սպառնում էին պատգամաւորներին, թէ դուրս չեն թողնի նրանց շինութիւնից, եթէ նրանք կը հարկադրեն ապստամբներին հաշտվելու։ Պատգամաւորները կարծում են, որ իրանց դերը աւարտված է։

ԼՕՆԴՕՆ.—Մեծ-բրիտանական կառավարութիւնը համաձայնել է ուղարկել Դուրացցօ, եթէ որևէ վտանգ սպառնայ Ալբանիայի իշխանին, մի ռազմանաւ, պայմանով, որ միւս մեծ պետութիւնները ևս ուղարկեն ռազմանաւեր։

ԲԵՐԼԻՆ.—Ստոյգ տեղեկութիւնների համաձայն, գերմանական կառավարութիւնը համաձայնել է ռազմանաւ ուղարկել Դուրացցօ, եթէ միւս մեծ պետութիւնները ևս համաձայնեն։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

22 մայիսի

ՍՕՖԻԱ.—Վախճանվեց Վիդինի միտրօպոլիտ Կիրիլը։

Առաւօտեան ս. Սօֆիայի յունական եկեղեցում բարձրացրին յունական դրօշակ, որպիսի հանգամանքը խիստ գրգռեց ամբոխին։ Վերջինս եկեղեցու առաջ խռնվելով, սպառնում էր պոկել դրօշակը ոյժով։

կէսօրից յետոյ նորից տեղի ունեցան անկարգութիւններ եկեղեցու մօտ։ Մինիստր-նախագահը արտաքին գործերի մինիստրութեան քարտուղարի միջոցով յայտնեց յունական հաւատարմատարին կուսակցութեան եղածի համար և վստահեցրեց, թէ ոստիկանները, որոնք անկարող եղան պաշտպանել յունական եկեղեցին, կը կրեն իրանց արժանի պատիժը։ Կառավարութիւնը, բացի դրանից, յանձնարարեց Աթէնքի իր ներկայացուցչին՝ ցաւ յայտնել յունաց կառավարութեանը միջադէպի առիթով։

Երէկ Վառնայում տեղի ունեցան հակայունական ցոյցեր։ Ամբոխը, բազմամարդ միտինգից յետոյ, լցրեց յունաց երկու եկեղեցիները։ Ոչ մի բանի գործողութիւն չեղաւ՝ շնորհիւ ձեռք առնուած միջոցների։

ԱԹԷՆՔ.—Թագաւորի անուանակոչութեան օրը հանգանակութիւն յայտարարվեց ազգի հաշւով մի դրէդնօուտ կառուցանելու «Կոնստանտին» անունով։ Արդէն հանգանակվել է 30 միլիոն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

Կ. Պոլիս, 9 մայիս

Երիտասարդ Թիւրքերու յանդգնութիւնը մեզի համար աղէտալի համեմատութիւններ կը ստանայ։ Բարենորոգմանց ծրագիր մը որքան որ ընդունուած է, սակայն տակաւին անիկա գործադրութեան չէ դրուած։

Համաձայնագիրը հիմ առնելով, որոշուած էր ընդհանուր կանոնագիր մը խմբագրել, ընդ. քննիչներու հետ։ Այս աշխատութեան պիտի մասնակցէր կոմս Օստրօգօն, Բ. Դրան իրաւագէտ աւստրիացի խորհրդականը։

Այս աշխատութիւնը հազիւ թէ սկսած էր, երբ արձագանգ գտաւ սա զրոյցը, թէ կառավարութիւնը որոշած է Հայաստանի բարենորոգմանց ծրագիրը օսմ. խորհրդարանին վաւերացման ենթարկել։

Այս վաւերացման արժէքը ասկէ առաջ արդէն բացատրած էի և ըսած, թէ անիկա լուրջ վտանգ մըն էր բարենորոգմանց գործադրութեան դէմ, և միանգամայն խրտուիլակ մը՝ կարգ մը զիջումներ ձեռք բերելու, սա առարկութեամբ, թէ ազգին արժանապատուութեան դէմ տրամադրութիւններ բուռն առարկութեանց կրնային հանդիպիլ և գործը խանգարել։

Արդարեւ՝ հիմա կը լսեմ, թէ իմ երկիւղս շատ իրաւացի էր և արդէն իսկ անհամաձայնութիւն գոյութիւն ունի քննիչներուն և Բ. Դրան միջև։

Անհամաձայնութիւնը գլխաւորաբար երկու խնդրոյ շուրջն է.

ա) Քննիչները կուզեն, որ իրենց հետեւորդները—քարտուղար, թարգման և այլն—իրենք ընտրեն, այլ ոչ թէ Բ. Դուռը։

բ) Քննիչները կուզեն, որ իրենց իրաւասութիւն տրուի ի հարկին պաշտօնանկ ընելու նաև կուսակալները։

Բ. Դուռը կը հակառակի այս պահանջներուն, առարկելով թէ խորհրդարանը անոնց չի հաւանիր։

Քննիչները, յայտարարելով թէ առանց այս պայմաններուն իրենք օգտակար չեն կրնար ըլլալ, յայտարարած են, թէ պիտի մեկնին և պիտի դառնան միայն այն ատեն, երբ Բ. Դուռը խորհրդարանին մէջ իրենց տեսակէտը պաշտպանէ և ընդունիլ տայ։

Եթէ այս տեղեկութիւններս ստուգուին, վեր ի վայր շրջած կըլլայ ամէն բան և բովանդակ գործը վտանգուած։

Երիտասարդ Թիւրքերը այս տեսակ յանդուգն քայլ մը առնելէ առաջ անշուշտ իրենց այս խիզախ ուղղութեան համար քաջալերական նշաններ ունին և անոնց կապաւինին։ Եթէ չկայ այս տեսակ հեռաւոր կամ մօտաւոր ոյժ մը, որ Թիւրքերը կը քաջալերէ, ապա ուրեմն Թիւրքիոյ այս նոր խոստմնազանցութիւնը անհետեւանք կը մնայ։

Շաւայլ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋԸ

Վաղվայ ընտրութիւնների առիթով առաջնորդի և գործակալների մի նոր կարգադրութեան շնորհիւ կարող են նոր թիւրիմացութիւններ լինել և նոր տարաձայնութիւններ ծագել։ Գործակալների յայտարարութիւնների մէջ ընտրութեան ժամը նշանակված է առաւօտեան ժամը 11-ին, բայց քահանաների ուղարկած ծանուցագրերի մէջ նշանակված է ժամը 12-ին։

Գործակալների յայտարարութեան մէջ վաղը կայանալի բոլոր ծխական ժողովների օրակարգը նշանակված է միայն 2 պատուիրակների և 2 փոխանորդների ընտրութիւնը Ներսիսեան դպրոցի համար, բայց ահա մետասաներորդ ժամուն առաջնորդը մի նոր ապօրէն կարգադրութիւն է անում. նա հրամանագրում է Բեթղեհէմի ծխական ժողովի քննութեան առարկայ դարձնել նոր հարցեր, այն է՝ ընտրութիւն նոր երէցփոխի, ի տեղի հրաժարված երէցփոխ Բ. Աւանեսեան, ընտրութիւն վերստուգող յանձնաժողովի և այլն։ Եւ դրա համար դարձեալ գործվում է նոյն ապօրինութիւնը, որի համար առաջնորդը նախազգուշացումն ստացաւ Էջմիածնից։ Զի որ բողոքողները բողոքել էին այն մասին, որ առաջնորդը ընտրութիւնների մասին փոխանակ 7 օր առաջ յայտարարել տալու, մի օր առաջ է յայտարարել տալիս, և դա եղծումն է կանոնի, օրէնքի և ընդհանուր սովորութեան։ Եւ չէ՞ որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը փոխեց առաջնորդի այդ կարգադրութիւնը, իբրև ապօրէն։ Բայց ահա առաջնորդը կրկնում է նոյն ապօրէն գործողութիւնը անսալով մի քանի թայֆայականների գանգատին, հրամայում է մի օր առաջ յայտարարել, թէ Բեթղեհէմի երէցփոխի ընտրութիւն պէտք է կատարվի։ Սա արդէն յայտնապէս ոտնակոխումն է «ծխական կանոնադրութեան» և արհամարհումն հոգևոր բարձր իշխանութեան կարգադրութեան։ Ե՞րբ վերջապէս առաջնորդարանը պէտք է խուսափէ այդպիսի ակնյայտնի անկանոնութիւններ գործելուց։ Չէ որ անկանոնութիւնները վերջ ի վերջոյ կը զզվեցնեն ծխականներին և կը ստիպեն նրանց անտարբեր մնալ։

Ի դէպ պէտք է յիշենք, որ Բեթղեհէմի ծխական հոգաբարձութիւնը ահա մի ամբողջ տարի գործում է փաշայօրէն. առանց ծխական ժողովի հաւանութեան՝ նա կազմել է նախահաշիւ և, առանց ծխականների թոյլտուութեան, ծախսում է եկեղեցու դրամները, այնպէս որ օրէնքի տեսակէտով նրա վարմունքը զեղծումն կարելի է նկատել, որովհետև եկեղեցու և դպրոցի ոչ մի կոպէկը չէ կարող ծախսվել առանց ծխական ժողովի հաստատութեան։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼԸ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ

Մեր երկրի տնտեսական կեանքի ուսումնասիրութեան գործում ամենակարևոր հարցերից մէկն է կազմում այն երևոյթը, թէ ինչ համեմատական մասնակցութիւն ունի արդիւնաբերութեան մէջ այն տարրի կապիտալը, որին վերապահված էր և վերագրվում էր անպայման առաջնակարգ դիրք։ Մանաւանդ այժմ, վրացական անդադրում ֆշշացող նացիոնալիզմի հանդէպ՝ պարզել հայկական կապիտալի քանակական մեծութիւնը և շահագործութեան ծաւալի իրական պատկերը, մի շնորհակալութեան արժանի խնդիր կը լինէր։

Բայց ո՞ւր որոնել փաստական տուեալները։ Չէ որ մեր երկրի աւերակ ասիացիութեան ամենախոշոր բացերից մէկը կազմում է ստատիստիկայի, մանաւանդ տնտեսական ստատիստիկայի համարեա կատարեալ բացակայութիւնը։ Պրոֆ. Զոմբարտը նստած Բեռլինում կարողանում է գրեթէ մաթեմատիկական ճշգրտութեամբ որոշել հրէաների նիւթական կարողութեան չափը և արդիւնաբերական գործունէութեան ծաւալը Վիէննայում, Ամստերդամում, Ֆրանկֆուրտում, Բրեսլաւլում, Մանհայմում, Բեռլինում և այլն, իսկ մենք անկարող ենք նոյն իսկ մօտաւորապէս հաղորդել, թէ ինչ տնտեսական-արդիւնաբերական ռէալ մեծութիւն է ներկայացնում այս կամ այն ժողովուրդը մեր քթի տակ գտնվող քաղաքներում՝ Թիֆլիսում և Բագւում։

Այնու ամենայնիւ համարձակութիւն ունենք ենթադրելու, որ մեզ պիտի աջողվի յետագային տալ թէկուզ մօտաւոր ճշգրտութեամբ մի համառօտ ուրուագիծ մասնանշած ուղղութեամբ։

Ներկայ տողերը սոսկ թռուցիկ դիտողութիւններ են այն բացորոշ նկատվող տէնդէնցի մասին, որ ցոյց է տալիս վերջերս հայկական կապիտալը մեր երկրի արդիւնաբերական կեանքում։

Հայկական կապիտալը չափազանց դանդաղ է աճում արդիւնաբերութեան մէջ։ Գուցէ աւելի իրաւացի լինենք, եթէ ասենք, որ հայկական կապիտալը յետ է նահանջում իր նախկին դիրքերից և տեղի տալիս ուրիշ ազգերի կապիտալիստներին, մանաւանդ օտարներին։

Ահա յիշածս տէնդէնցը։

Արդեօք ժամանակաւոր, անցողակա՞ն բնաւորութիւն ունի այդ կրիզիսը, թէ մշտական մի երևոյթի հետ գործ ունենք, առ այժմ անկարելի է դրա մասին վճռական կարծիք յայտնել։ Փաստը ինքը պրոցեսն է՝ իր բացասական ուղղութեամբ։

Հայկական կապիտալի շահագործութեան կենտրոնավայրը, ինչպէս յայտնի է, Բագուի արդիւնաբերական լաբիրինթոսն է։ Վերջին տարիներս մի շարք խոշոր հայ ֆիրմաներ վաճառել են իրանց ձեռնարկութիւնները արտասահմանեան ընկերութիւններին։ Ֆիրմաները շարունակում են տակաւին իրանց իրական անունները կրել, որոնց բովանդակութիւնը, սակայն, կենտրոնացած չէ այլ ևս հայերի ձեռքը։ Վերջին նահանջը արեց խոշորագոյն ձեռնարկութիւնը՝ Մանթաշեանի ֆիրման՝ Կովկասի այդ «ոսկէ արքան»։

Երևոյթի պատճառների վրա չենք կարող այստեղ ըստ էութեան ծանրանալ։ Մեզ հետաքրքրում է ներկայ կացութեան մէջ ինքը փաստը, իր բնորոշ հետևանքներով և ուղեցոյց մոմենտներով։

Բանը նրանումն է, որ հայկական կապիտալը՝ զգալի չափերով՝ ոչ միայն յետ է մղվում իր շահագործութեան նախկին բայոններից, այլև նա դադարում է էապէս արտադրական (պրոդուկտիվ) կապիտալը լինելուց և մնալուց։ Արդիւնաբերութեան մէջ գործող կապիտալը փոխարկվում և դառնում է ֆինանսական-բանկային և սպառողական կապիտալ, իսկ արդիւնաբերութեան գործի գլուխ կանգնած ակտիվ ձեռնարկու-կապիտալիստը դառնում է սոսկ կուպօն կտրող մի կրաւորական ռենտիէ. այսինքն կապիտալիստի ամենապարազիտ տեսակը, որ կարելի է երևակայել։

Այո, այդպիսի մի տենդենց նկատվում է ամենայն բացորոշութեամբ հայ կապիտալիստների շարքերում, որի մասին մենք առիթ կունենանք յետոյ փաստական տուեալներ հաղորդելու։

Հայ արդիւնաբերական խոշոր ձեռնարկութիւնների տէրերը կազմում են այն առաջին արդէն ծերացած սերունդը, որի անցեալը հասարակ «չուխաւոր» և «տօրխաւոր» գեղջուկների կենցաղին է պատկանում։ Եւ հէնց այդ առաջին սերունդը իր փոխանցման շրջանում՝ առաջնից երկրորդ սերունդին՝ ցոյց է տալիս նահանջի, եթէ չասենք անկման տենդենցներ։

Ժողովրդատնտեսական տեսակէտից զգալի հարուած չէր լինի այդ նահանջը, եթէ արտադրական կապիտալը արդիւնաբերական մի ճիւղից անցնէր միւսին։ Բայց, սակաւ բացառութեամբ, այդպիսի մի հոսանք չէ նկատվում։ Եթէ Բագուի հայ նաւթարդիւնաբերողները տեղի են տալիս անգլիացիներին, Զանգեզուրի հայ պղնձահանքերը գիջում են ֆրանսիացիներին։ Մեր հարուստ Կովկասը, մանաւանդ Անդրկովկասը որպիսի՜ հսկայական կարիքներ ունի խոշոր կապիտալի մուտքի և ինտենզիվ շահագործութեան, նրա տեխնիկական յեղաշրջումների և տնտեսա-կուլտուրական վերաշինութիւնների։ Որքա՜ն խոշոր ու բազմակողմանի նշանակութիւն ունի, օրինակ, անտառախիտ ու հանքառատ Ղարաբաղը միացնելը երկաթուղային գծով մի կողմից արդիւնաբերական Բագուի, միւս կողմից կուլտուրական կենտրոնի՝ Թիֆլիսի հետ։ Բայց տեսէք, թէ ինչ խղճալի վիճակ է ներկայացնում կապիտալի բացակայութիւնից առաժող Եւլախ-Շուշու տարիներ շարունակ ձգձգվող գիծը։ Տնտեսական օգուտների որպիսի՜ փայլուն հեռանկարներ են խոստանում երկաթուղային գծերի կոնցեսիաները Փոքր-Ասիայում, մանաւանդ նրա սահմանակից Անդրկովկասի համար։ Բազմաթիւ են նման օրինակները։

Եւրոպական ռիսկից և ձեռներէցութեան ոգուց զուրկ հայ կապիտալիստները անտարբեր են և անշարժ՝ արդիւնաբերական կեանքի նման բազմաթիւ գործերի և կարիքների վերաբերմամբ։ Մի քանի կապիտալիստներ ձգտում են իրանց կապիտալիստական «վաստակի» տենչանքներին յագուրդ տալ բորսայական ամբոխաժի մէջ, մակլերական օպերացիաներով. այսինքն այնպիսի խաղերով, ուր ապահովված չէ, որ այսօրվայ միլիոնատէրը կարող է վաղը վերջին սնանկը դառնալ։ Իսկ ապօրտի այն «հերոսութիւնը» և խելայեղ խրախճանքների սանձարձակ վատնումնե՞րը, որոնցով ոմանք «փայլում են» ռուսական մայրաքաղաքներում և որոնց մրցակիցներ կարելի է որոնել գուցէ ամերիկական միլիարդատէրերի այլասերված սերունդների մէջ։

Հայ կապիտալիստների հին սերունդը չէ ազատագրվել նեղահայեաց չարչիութեան սահմանափակութիւնից և երկչոտութիւնից։ Իսկ նոր սերունդը կրթվել է նահապետական ասիականութեան և բացասական եւրոպէիզմի մի խառնակ մթնոլորտում, ուր աւելի շուտ փայփայվել ու զարգացել են նրանց մէջ հին հռովմէացու խրախճամոլութիւնը, շուայտ քէֆերի բիրտ կրքերը, քան կապիտալիստական էկօնօմիայի լայն հեռատեսութիւնն ու շրջահայեցողութիւնը և արդիւնաբերական ռիսկանոտ ու ձեռնարկու ոգին։

Հայ հին չարչիները և նոր սպորտմէնները զուրկ են կատարելապէս կապիտալիստական տնտեսութեան դիսցիպլինայից եւրոպական իմաստով։

B. Intimus

ԷԿԶԱՐԽԻ ՄԱՀՎԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

Պիմէն եպիսկոպոսը մի հեռագիր է ստացել սինօդից, որով վերջինս յայտնում է, որ էքզարխատի կառավարութիւնը ժամանակաւորապէս յանձնվում է Պիմէն եպիսկոպոսին և թոյլ է տալիս հանգուցեալ էկզարխի աճիւնը փոխադրել իր հայրենի գիւղը, որը գտնվում է Վեատկայի նահանգում։

—

Երէկ, երեկոյեան ժամը $5^1/_2$-ին, էկզարխի մարմինը փոխադրվեց Սիօնի տաճարը, ուր և հոգևորականների մասնակցութեամբ կատարվեց հոգեհանգիստ։

—

Այսօր, առաւօտեան ժամը $8^1/_2$-ին, Սիօնի տաճարում կը մատուցվի հոգեհանգստի պատարագ, որը կը վերջանայ ցերեկվայ ժամը 1-ին, որից յետոյ հանգուցեալի մարմինը կը տարվի կայարան, Վեատկայի նահանգը ճանապարհելու համար։

—

Պիմէն եպիսկոպոսը հեռագրով հրաւիրել է Գուրիայի, Իմերէթի, Բագուի և Սուխումի եպիսկոպոսներին՝ էկզարխի համար հոգեհանգիստ կատարելու։ Հեռագիրներ են ուղարկված նոյնպէս և Վեատկայի նահանգապետին ու եպիսկոպոսին այն մասին, որ սինօդը թոյլատրել է հանգուցեալի մարմինը իր հայրենի գիւղում թաղելու։ Դրա հետ միաժամանակ, յայտնվել է, որ համապատասխան միջոցներ և կարգադրութիւններ ձեռք առնվեն։

—

Հանգուցեալ էկզարխի մարմինը փոխադրելու համար կայարանում պատրաստվում է վագոն-եկեղեցի։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Կեանքը Գօրու շրջանում

Գօրի, 16 մայիսի

Չը նայելով որ մեզանում համարեա ամբողջ ձմեռը անցաւ առանց ձիւնի, բայց և այնպէս մեզանում, շնորհիւ շարունակ տեղացող անձրևների, հացահատիկների բերքը առատ հունձ է խոստանում. լաւ բերք են խոստանում նաև խաղողը և միւս ծառապտուղները։ Թէև ապրիլ ամսի ցրտերը տեղ-տեղ մասնաւոր ցրտահարեցին պտուղները, բայց և այնպէս ընդհանուր առմամբ ամէն ինչ շատ լաւ է, և եթէ այսուհետև բնութեան ոչինչ պատահար չը պատահի, Գօրու գաւառում կատարեալ էժանութիւն կը լինի։ Խոտի բերքի համար խօսելը աւելորդ է. դաշտերում արդէն մարդաբոյ խոտ է կանգնած։

Բարձր իշխանութեան կարգադրութեամբ 1915 թւից Գօրու գաւառի արևելեան մասում, այսինքն Գօրի քաղաքից սկսած մինչև Կասպի գիւղը, մօտ 50 վերստ տարածութեամբ, նշանակված է զօրախաղի համար և այդ տարածութեան վրա պէտք է լինի մէկ կորպուս զօրք, մօտ 40,000 հոգի, և հէնց այս պատճառով էլ հրամայված է այս տարածութեան վրա բնակվող 14 գիւղերը տեղափոխել Կախեթ։ Այս առիթով՝ ահա երկու ամիս է, ինչ վերոյիշեալ 14 գիւղերում գործում է մի նշանակված կոմիսիա՝ բաղկացած մէկ գեներալից և մի քանի ինժենէրներից, որոնք արձանագրում են գիւղացիների ունեցած սեփականութիւնները, այսինքն հողերը, այգիները, շինութիւնները և այլն, և այս ամենի համար գանձարանից պէտք է վճարվի գիւղացիներին։ Գիւղացիները շատ դժգոհ են այս կարգադրութիւնից և խնդրամատոյց են եղել փոխարքային փոխել այս ամենը։

Մեսրոպ Մարութեան

—

Ուսուցիչները կարո՞ղ են ընտրել հոգաբարձու եւ հոգաբարձութեան պատուիրակ

Ախալցխա, 20 մայիսի

Համաձայն թեմի առաջնորդի առաջադրութեան, ամսիս 18-ին կայացաւ ծխ. ժողով ընտրելու պատուիրակներ՝ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձուներ ընտրելու համար։

Որովհետև երկրորդ ժողովն էր, համարվեց օրինաւոր։ Բայց պիտի նկատել, որ այդ ժողովին ներկայ էին 32 ծխականներ, որոնցից մօտ 18 հոգին տեղիս երկսեռ դպրոցների ուսուցիչներից էին, որոնք իրանց եղբայրներով ու բարեկամներով միասին ճնշում գործ դնելով մնացած փոքրամասնութեան վրա և դրդված լինելով իրանց անձնական շահերից՝ պատուիրակ ընտրեցին իրանց կողմից նախօրօք պատրաստված երեք ուսուցիչների և մէկ արհեստաւորի։ Յիշեալ ընտրված ուսուցիչ պատուիրակներից մէկը ներկայիս պաշտօնավարում է Ներսիսեան դպրոցում։ Այդ պատուիրակ ուսուցիչը վաղօրօք հրահանգներ էր ուղարկած տեղիս ուսուցչ. կազմին՝ ընտրութիւնների առիթով։

Այս ընտրութեան համար ծխականներն ուր հարկն է բողոք են ներկայացրել։

Ախալցխացի

—

Հոգաբարձական կրիզիս Փինաջեանցի դռների պատճառով

Կարս, 20 մայիսի

Կարճ խօսենք։ Եկեղեցաշինութեան հոգաբարձութիւնը եկեղեցու համար շինել է տալիս երկու դուռ, և 740 ր. ստանալով Թ. Փինաջեանից դռների վրա գրում է. «Յիշատակ է Թ. Փինաջեանի»։ Իսկ Փինաջեանի թշնամիները հակառակ են այդ մակագրութեան և պահանջում են՝ կամ ջնջել դռների վրայից այդ մակագրութիւնը, կամ դռները հանել, տալ Փինաջեանին։ Փինաջեանին մի կերպ պատժելու համար՝ նրա հակառակորդները առաջարկում են՝ «Այսուհետև ոչ ոքի թոյլ չը տալ եկեղեցուն նուիրած առարկաների վրա նուիրողի անունը յիշատակել»։ Ահա մի նոր հարց, որ կարսեցիք ուզում են մտցնել լուսաւորչական բոլոր եկեղեցիներում։ Շինութեան հոգաբարձուներն այդպիսի ապօրինի հարց վճռելը և դռների վրայից Փինաջեանի անունը ջնջելը իրանց իրաւունքից դուրս համարելով հրաժարական ուղարկեցին թեմական առաջնորդին։

Ջրերը պղտորող մի քանի անձանց անվայել գործողութեան շնորհիւ երկու կուսակցութեան բաժանված ժողովուրդը սպասում է թեմակալի կարգադրութեան, և բոլորի համար հետաքրքրական է տեսնել հոգևոր իշխանութեան վճիռը. այսինքն ջնջե՞լ դռների վրայից Փինաջեանի անունը, թէ այսուհետև եկեղեցուն նուիրված առարկաների վրա գրել նուիրողի անունը։

Արամ

Հեղեղը Սուխումի շրջանում

Տուրկուլ-գիւղ, 15 մայիսի

Մօտաւորապէս 10 տարուց աւել է՝ բնակվում ենք Սուխումի շրջանի Կատօրի բաժնի իշխան Ալէքսանդր Շարվաշեանի Տուրկուլի կալուածքում։ Չէինք տեսած այսպիսի յորդ անձրև. այնպէս որ՝ առանց ընդհատումի սկսեց տեղալ հարաւային քամիխառն, 24 ժամ շարունակ. ամենափոքր առուակների ջուրը մինչև անգամ արտատեղերից վերադարձող տաւարը քշում էր, մեծ չարչարանքների ենթարկվելով բնակարան հասնում էին խեղճերը. իսկ մարդիկ տանից տուն հարևանութեան երթևեկել մոռացան, մեծ յուզման մէջ ընկնելով՝ թէ մի գուցէ գիւղով զոհ գնան կատաղի քամուն և ջրին. սակայն անձրևը դադարեց առանց վնասի՝ բացի բոյսերից. բոյսերը խեղդվեցին ջրի վարարման մէջ։ Ամենաշատ վնասը ծխախոտինն է, իսկ մօտակայքերումն եղածից լուր չունենք։

Գ. ք. Մինասեան

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

Պետերբուրգ, 22 մայիսի

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան նախահաշուի յօդուածային քննութիւնից յետոյ, ընդունվեց հոկտեմբերեանների հետևեալ բանաձևը հոկտեմբերեանների և օպպօզիցիայի ձայներով ընդդէմ աջակողմեանների և նացիօնալիստների.

«Ուշադրութեան առնելով, որ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը, անտես առնելով երկրի կենսական պահանջները ու Դումայի յամառ ցանկութիւնները, ոչ միայն ջանք չէ ցոյց տալիս շուտափոյթ գործադրելու կեանքում վաղուց հասունացած ամենաէական բարենորոգումները ժողովրդական կրթութեան բոլոր տեսակների զարգացման գործում, այլ և անգամ արգելքներ է դնում նրանց իրականացման առաջ, երբ նրանք նախագծվում են օրէնսդրական հաստատութիւնների նախաձեռնութեամբ, Դուման գտնում է, որ մինիստրի այդօրինակ սիստեմատիկ հետևողական խուսափումը իր անմիջական պարտականութիւններից ժողովրդական լուսաւորութեան շրջանում պէտք է անխուսափելիօրէն ամենացաւալի կերպով անդրադառնայ Ռուսաստանի ընդհանուր կուլտուրական աճման վրա. որ տեղական հասարակական հաստատութիւնների գործունէութիւնը ժողովրդական կրթութեան հարցերում ճնշելը աւելի ևս ամրապնդում և ուժեղացնում է մինիստրի բացասական քաղաքականութիւնը. որ այն հանգամանքը, որ մինիստրը չէ կամենում հաշւի առնել հասարակական շրջանների այն գիտակցութիւնը, մանաւանդ ծնողների, թէ՝ նրանց սրբազան իրաւունքն է արթուն կերպով վերաբերվել դէպի մինիստրութեան գործունէութիւնը, որ կոչված է կրթելու, ուսուցանելու ու զարգացնելու մատաղ սերունդը,—երկրի ապագայ բարգաւաճման գրաւականը,—նսեմացնում է առ դպրոցը անհամեմատ շահագրգռված անձանց վստահութիւնը. որ դպրոցում մայրենի լեզուից օգտվելու նկատմամբ եղած արդի վերաբերմունքը թշնամական զգացմունքներ է ստեղծում այլազգի ազգաբնակութեան մէջ դէպի կառավարական իշխանութիւնը և դրանով վնասում է ռուսական պետականութեան,—Դուման, ի կատարումն իր պարտականութեան, հարկաւոր է գտնում կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել, որ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի այդօրինակ գործունէութիւնը չէ համապատասխանում Գահի բարձունքից ազդարարված երկրի հոգևոր ու արտադրիչ ոյժերի զարգացման հիմունքներին, խոչնդոտ հանդիսանալով երկար ժամանակով ռուսական կուլտուրայի յաղթական շարժման, և անցնում է հերթական գործերին»։ (Երկարատև ծափահարութիւն կենտրոնում և ձախից)։

Տեղեկաբեր Կովալևսկիի առաջարկութեամբ մնացած ցանկութիւնները, ի թիւս որոց Պուրիշկևիչի ցանկութիւնները, մերժվում են ձայների ճնշող մեծամասնութեամբ։

Պուրիշկևիչը դիմելով Դումային աղաղակում է. «Ապուշներ»։

Նախագահը խնդրում է Դումայի արդէն դուրս գնացող անդամներին վերադառնալ և առաջարկում է արտաքսել Պուրիշկևիչին 5 նիստից։

Պուրիշկևիչը, տալով անձնական բացատրութիւններ, ասում է, որ նա Դումայում այլ ևս ոչինչ ունի անելու։ Դումայի անդամներին անուանելով «ապուշ, իմաստակ», նա իրաւունք է համարում իրան, և ուրախ կը լինի, եթէ նրանցից հինգին կախաղան բարձրացնեն։

Նախագահը խիստ դարձուածքներ գործածելու համար առաջարկում է պատիժը աւելացնել մի նիստով, այսինքն արտաքսել Պուրիշկևիչին 6 նիստից։

Դուման ընդունում է նախագահի առաջարկը։ (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Այսօր, երեկոյեան ժամը 8-ին, Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան Դահլիճում նշանակված է Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան ամսիս 18-ին չը կայացած տարեկան ընդհանուր ժողովի փոխարէն, երկրորդ ընդհանուր ժողովը, որը կայացած

կը հարմարվի որքան անդամներ էլ որ ներկայ գտնվեն ժողովին:

◆ Քաղաքային վարչութիւնը միջնորդել է նահանգապետի առաջ քաղաքագլուխ Ալ. Ի. Խատիսեանին երկու ամսվայ արձակուրդ տալ արտասահման մեկնելու:

◆ Կիրակի, ամսիս 25-ին, հրէական գերեզմանատանը կայանալու է ռաբբի Կարաշի արձանի բացումը: Ռաբբի Սիմխա Կարաշ յայտնի անձնաւորութիւն է եղել հրէաների մէջ և Թիֆլիսում հռչակ էր վայելում:

◆ Այսօր, երեկ. ժամը 8-ին, Կ. Հ. Բ. Ընկ. դահլիճում Սուրխաթեան կը կարդայ մի դասախօսութիւն հետեւեալ թեմայով՝ «Գեղարուեստական գրականութիւնը, քննադատութիւնը և հասարակութիւնը»: Դասախօսութիւնից յետոյ կը լինի մտքերի փոխանակութիւն: Գները ժողովրդական են:

◆ Խաղողաբուծական և գինեգործական Թիֆլիսի նահ. կոմիտէտը, երկրագործական դեպարտամենտի յանձնարարութեամբ, դիմել է իր անդամներին, խնդրելով անպայման գինու տեսակներ ուղարկել իրան: Այդ տեսակները ուղարկվելու են Մոսկվայի գիւղատնտեսական ինստիտուտի տեխնիկական կոմիտէտին անալիզի ենթարկելու համար:

◆ Թիֆլիսի ժուռնալիստների ընկ. Մուշտայիդ այգում մայիսի 25-ին և 26-ին կազմելու է զբօսանք յօգուտ ընկերութեան:

◆ Այսօր Կովկասի Գիւղատնտեսական Ընկ. դահլիճում կայանալու է պտուղ արդիւնաբերողների Ընկ. Թիֆլիսի ճիւղի անդամների ժողովը մի քանի կարեւոր հարցեր քննելու համար:

◆ Մայիսի 20-ին կայացաւ Կայսեր. Կովկ. Գիւղատնտեսական Ընկ. անդամների ընդհանուր ժողովը, ուր քննվեց ել և մտից նախահաշիւը: Թիֆլիսի այգեգործական դպրոցի մուտքը նախահաշւով կազմում է 21,818 ր. 20 կ., իսկ ծախք 1914 թ. համար 30,383 րուբլի: Նախահաշւի միւս կէտերի քննութիւնը յետաձգվեց:

—

ԿՈՎԿԱՍ

◆ Պետերբուրգից հեռագրում են, որ Կովկասի փոխարքայի առաջարկութեան համաձայն, մատակարարական գործի յանձնաժողովը որոշեց երեք տարով յետաձգել տուրքերի գանձումը Էջմիածնի գաւառի Բախչէ, Շօրագեալ, Սողմոսավանք և Ուշի գիւղերի ազգաբնակութիւնից:

—

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

◆ Պետերբուրգում մի հիւրանոցում վէճ ծագեց Չխէիձէի գործի առիթով, որ փոխվեց ծեծի կովկասցի և ռուս ուսանողների միջև: Կովկասցիներից մինը փորձեց կրակել, բայց նրան զինաթափ արին: Առանձնասենեակներում և դահլիճում կահկարասիքը ջարդվել է, պատուհանների ապակիները փշրվել են, ինչպէս նաև ափսէները: Երկուստեք ծեծ ու ջարդին մասնակցեցին մօտ 40 հոգի, որոնք բոլորն էլ կալանաւորվեցին:

◆ Վրաստանի էկզարխի պաշտօնի թեկնածու համարվում է Ուֆիմի եպիսկոպոս Անդրէյը, որ մերկացումներ արաւ Գրիգորի Րասպուտինի դէմ:

◆ Պսկովի բանտում ասլաղել են արել 150 բանտարկեալ, պահանջելով հեռացնել այն երեք բանտապահին, որոնք չարչարում են բանտարկեալներին:

◆ Պետական բանկի կառավարիչ Շիպովը իր մօտ հրաւիրեց դարձեալ Պետերբուրգի բանկային հաստատութիւնների ներկայացուցիչներին և խնդրեց նրանց աջակցել բարեկարգելու բօրսան: Իր կողմից Շիպովը խոստացաւ ամեն միջոց գործ դնել հաւասարակշռութեան վրա դնելու բօրսայի ներկայ խախուտ դրութիւնը:

◆ Ինչպէս յայտնի է, ներկայումս Վարշավայում դատարանը քննում է հռչակաւոր իշխան Դրուցկի-Լիւբեցկիի սպանութեան գործը, որի մէջ մեղադրվում է սպանվածի ազգական բարօն Բեւմինգը: Այդ գործի առիթով Վարշավայից տեղեկացնում են մի տարօրինակ լուր թէ՝ դատարանը Թիֆլիսից մի նամակ է ստացել «Ժուռնալիստից», որ պատմում է, թէ ինքը 12 տարի մասնակցել է յեղափոխական շարժմանը և միեւնոյն ժամանակ եղել է գաղտնի ոստիկանութեան գործակալ: «Ժուռնալիստը» առաջարկում է դատարանին իր ծառայութիւնները՝ երեւան հանելու իշխան Դրուցկի-Լիւբեցկիի սպանութեան գաղտնիքը, որ իբր թէ իր ձեռքումն է գտնվում:

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Արտիստական Թատրոն

Զուպպէի «Բոկկաչիօ» օպերէտան իր օրկէստրովկայի և պարտիտուրայի լուրջ երաժշտական հիւսուածքով կարելի է, աւելի ճիշդը, անուանել կոմիքական-օպերա: Հէնց այդ է պատճառը, որ այդ կլասիքական ստեղծագործութիւնը աւելի աջող և գեղարուեստական տպաւորութիւն է թողնում, երբ դրվում է օպերային բեմի վրա, ինչպէս անցեալ և նախանցեալ սէզօններին խաղացվեց Պալիէվի օպերային խմբի կողմից, քան նոյն իսկ լուրջ օպերէտային բեմի վրա, որպիսին մենք տեսանք հինգշաբթի, մայիսի 22-ին, Ամիրաղօյի խմբի ներկայացմանը:

Պէտք է ասել, որ այդ երեկոյ ստացված ընդհանուր տպաւորութիւնը թոյլ էր, ի բաց առեալ, մասամբ, օրկէստրային մասը, որ, շնորհիւ հմուտ ղեկավար Վալենտետտիի, խուսափում էր որոշ անհարթութիւններից:

Օպերէտայի գլխաւոր և լուրջ պարտիաներից մէկը, այն է՝ Ֆիամէտտայի պարտիան, պահանջում է կատարողից բաւական մշակված, ուժեղ և կօլօրատուր կամ լիրիք սօպրանօ ձայն: Սակայն, երգչուհի Արկադիէվա, որ ստանձնել էր այդ պարտիայի կատարումը, անկարող եղաւ, դժբաղդաբար, ունկնդրին գեղարուեստական լիակատար բաւարարութիւն տալու:

Հաճելի տպաւորութիւն արեց շնորհալի երգչուհի Տամարան, որ կատարում էր Բոկկաչիօյի դերը: Երգչուհու ձայնը, մանաւանդ ստորին ստուերաններում, հնչում է իւրատեսակ թաւշանման նրբութեամբ:

Կոմիկ Օրլովսկի իր մի շարք կուպլետներով, գլխաւորաբար քաղաքական բնոյթ կրող, թողեց տպաւորութիւն և արժանացաւ բուռն ծափահարութիւնների:

Թատրոնը լիքն էր հասարակութեամբ:

Վաղը կը ներկայացվի Ֆ. Լեհարի «Գրաֆ Լիւկսեմբուրգ» գեղեցիկ օպերէտան Տամարայի մասնակցութեամբ:

X.

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—o—

ՀԱՅԵՐԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ 16-ՐԴ ԴԱՐՈՒՄ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԱՂԹԱՄԱՐՑԻՆ

—

«Վասն վարդի և պլպուլի»:

Այսպէս է կոչվում 16-րդ դարի տաղերգու-բանաստեղծ Գրիգորիս Աղթամարցու այն սիրուն քերթուածը, որը իրան նոր ուսումնասիրութեան նիւթ է դարձրել բանասէր Կարապետ Կոստանեան:

Կ. Կոստանեանի այդ նոր աշխատութիւնը լոյս է տեսել Մոսկվայում ռուսերէն լեզուով և կոչվում է. «Роза и Соловей. Къ положенію армянъ въ XVI вѣкѣ (по поводу стихотворенія Григорія Ахтамарскаго). Москва, 1913: Աղթամարցու՝ վարդին և սոխակին նուիրած այդ ոտանաւորի բնագիրը, ինչպէս յայտնի է, նոյն բանասէրը հրատարակել է դեռ 1898 թւին հեղինակի ամբողջական գործի մէջ:

Մեր միջնադարեան տաղասացների շրջանում Սսի կաթողիկոս Յովհաննէս Թլկուրանցին և Աղթամարի կաթողիկոս Գրիգորիս Աղթամարցին առաջաւոր տեղեր են գրաւում. առաջինը իր տխուր, յոռետեսական երգերով, երկրորդը իր կենսուրախ, զուարթ տաղերով ու քերթուածներով: Մինչ Թլկուրանցին կեանքի խոր, փիլիսոփայական հարցերը լուծելու իր անկարողութիւնը տեսնելով սողոմոնեան ունայնութիւն էր մրմնջում իր ցաւատանջ քնարով ու եզրակացնում թէ՝

Անմեղ եկայ ի յաշխարհ
Եւ մեղօք կերթամ ասերես...

Աղթամարցին միւսպար վարդ, բլբուլ, գարուն, ծաղիկ, սէր երգելով էր հնչեցնում իր չոնգուրը: Նայելով իր ժամանակի ազգային ողբալի դրութեան, զարմանալի պիտի թւայ բանաստեղծի այդչափ ուրախական երգերը թէկուզ նրանք երգված լինէին Վանայ ծովակի ծիծաղախիտ ալիքների մէջ: Այդ հանգամանքը շեշտում է Աղթամարցու խմբագրող Կ. Կոստանեան իր առաջաբանում:

«Այդ ժամանակամիջոցումն էր, որ նորոգված էր պարսից և օսմանցոց մրցումն հայոց երկրում. Սէլիմ սուլթանն և շահ Իսմայէլը Զալտրանի դաշնադրութեամբ (1515) վերջ դրին այդ կռիւներին, բաժանելով Հայաստանի գաւառներն իրանց մէջ. այդ դաշինքն երկու տէրութիւնների համար խաղաղութեան ուխտ էր, բայց ոչ ժողովրդի անդորրութեան գրաւական, որովհետև երկուսի սահմաններում էլ տեղի էին ունենում հալածանքներ և հարուածներ, որոնք խլում էին ժողովրդից կեանքի և ապահովութեան յոյսը»:

Ապա տեղի է ունենում պարսից շահ Թահմազ Ա. Թագաւորի արշաւանքը հայոց երկրի վրա և ասպատակութիւնն 1550 թւին: Սուլթան Սուլէյմանի և Թահմազի փոխադարձ ընդդիմադրութիւնների արդիւնքն այն է լինում, որ մէկը միւսին հակառակ «նեղում էին ժողովրդին և ստիպում էին տուն տեղ թողնել և փախչել դէպի մի այլ ապահով վայր»: Կ. Կոստանեան առաջ է բերում Կիրակոս վարդապետի յիշատակարանից այդ հանգամանքը ապացուցող կտորը՝ «ի դառն և ի նեղ ժամանակիս գրեցաւ, որ փախուցեալ եմք ի ձեռաց քրդացն և կամք ի զարիբութեան»:

Աղթամարցու ժամանակակից յիշատակագիրներից Կ. Կոստանեան թւում է և քանի հակիրճ տեղեկութիւններ.

«1533 թուին զՏեւու վանաց աւերէին այրեցին:

«1535 թուին ի Շնքուկու գիւղին երէց մի այրեցին:

«1545 թուին յԱրզրում քաղաքի դազատորդեան 70 հոգի ջարդեցին ի մէկ գիշերի, և մեծ աղէտ եղև»:

Ահա ինչպիսի ժամանակներում էր երգում իր երգերը Աղթամարի վեհափառ բանաստեղծը:

Անշուշտ սա մի հանելուկ կարող էր ներկայանալ բանասէրների համար: Եւ ահա այս հանելուկի լուծումն է, որ Կ. Կոստանեան տալիս է մեզ իր ռուսերէն նոր աշխատութեան մէջ, ծանրանալով Գր. Աղթամարցու լաւագոյն տաղերից երկուսի վրա: Առաջին քերթուածը կոչվում է «Տաղ եպիսկոպոսի միոյ», երկրորդը՝ «Վասն վարդի և պլպուլի»: Թէ մէկը և թէ միւսը Կ. Կոստանեանի լուսաբանութեամբ երեւում է, որ գրված են այլաբանօրէն. բանաստեղծն այգու, պլպուլի, սոխակի գովքն անելիս գովում է ոչ այդպիսիներին, այլ մտքում ունի իր ազգի, իր ժողովրդի դրութիւնը: Վարդի և սոխակի միութիւնը, նրանց կարօտը, որ յաճախ պատահում է արեւելեան բանաստեղծութեան մէջ, միշտ եղել է էրօտիք, սիրային հողի վրա, այնուհետև պատահել է տեսնել այդ տեսակի ոտանաւորներ և կրօնականի աստառով, ինչպէս Կոստանդին Երզնկացու ժամանակներում: Բայց որ ազգային, քաղաքացիական մտքերի արտայայտութեան համար հիւսվէին վարդ և սոխակի երգեր, այդ դեռ չէր պատահել մինչև Գրիգորիս Աղթամարցին:

Եւ Կ. Կոստանեան իր ռուսերէն աշխատութեան մէջ մի հմտալից առաջաբանից յետոյ տալիս է Աղթամարցու վերոյիշեալ երկու ստեղծագործութիւնների մեկնութիւնը իրանց գեղեցիկ թարգմանութիւններով:

Ահա մի նմուշ առաջին տաղից.

Утро каждое съ разсвѣтомъ
Соловей садится въ моемъ саду
И сладостно воспѣваетъ розу
А мнѣ говорятъ: встань,
уходи изъ этого сада.

Այսպէս ամբողջ տաղի մէջ բանաստեղծը նկարագրում է, թէ ինչպէս ինքը իր այգուն պարիսպ քաշեց, շատրուան շինեց, ծառեր ու թփեր տնկեց, բայց ամեն անգամ նրան ստիպեցին թողնել հեռանալ: Վերջին տան մէջ ասում է՝

Ко мнѣ, соловью, не благоволитъ роза,
Мой голосъ уже заглохъ во мнѣ,
Душа моя вышла изъ моего тѣла;
Скажите: О, рабъ, горе тебѣ!

Բայց Աղթամարցու գլուխ գործոցն է նրա «Վասն վարդի և պլպուլի» տաղը. Կ. Կոստանեանի ազատ թարգմանութիւնը հարազատօրէն տալիս է բնագրի գեղեցկութիւնը և արեւելեան գունեղութիւնը:

Ահա մի նմուշ, բնագրի հետ միասին.

Ցետ գնալոյ վարդին եկ պլպուլ յայգին
Նետս թափուր զվրանն, քաղեցաւ հոգին,
Զրջէր և հարցանէր ըզ իւր սիրելին,
Կանչէր զարաֆրդան ի մէջ գիշերին:
По уходѣ розы соловей пришелъ въ садъ,
Увидѣлъ ея шатеръ пустымъ, и вырвалась
его душа.
Блуждалъ онъ и спрашивалъ про свою возлюбленную,
Среди ночи все взывалъ онъ плачевно и
уныло.

Շատ ենք ցաւում, որ լրագրի էջերը խնայելով չենք կարողանում այս գեղեցիկ տաղը ամբողջութեամբ առաջ բերել. պատմենք գոնէ նրա բովանդակութիւնը:

Սոխակը երբ տեսնում է, որ իր սիրելին չը կայ, տխրում է այգուն ու դառնում է ծաղիկներին՝ հարցնում, թէ չէ՞ն տեսել արդեօք սոխակին. Նրանք պատասխանում են, որ չեն տեսել: Սոխակն յուսահատ թռչում է վերև և հարցնում թռչուններին.

Թռչո՛նք, այսօր գիտէ՞ք, թէ ինչ գործեցաւ
Զի վարդն վայելուչ յայսյն վերացաւ,
Զը գիտէ՞ք, թէ ո՞ւր գնաց կամ ո՞վ զողացաւ.
Մի՞թէ տեսեր էք դուք, լսեր էք զհամբաւն:

Նրանք պատասխանում են.

...Զքո վարդն չենք տեսեր, Աստուած վկայ է:

Սոխակը դառնանում է, ասում.

...զի՞նչ լինիմ
Գիշերն մինչև լուս ես մտօք տանջիմ,
Վախեմ թ'առանց վարդին յանկարծ մեռանիմ,
Կարօտով բաժանեալ ի հող իջանիմ...

Խեղճ, ջրատար սոխակը վերջը գնում է այգեպանին հարցնում. Նա պատասխանում է.

Մի լար պլպուլ, քո վարդն կուգայ
Եկեալ ի մանուշակն վարդին փիադայ:

Սոխակը նամակ է գրում վարդին. վարդը նամակն ստանալով իր գլխին է հաւաքում բոլոր ծաղիկներին ու կարդում այդ նամակը.

Ընթերցաւ բարձրաձայն ի լսիր ամենին.
«Ես քեզ ողջոյն գրեմ սրտով սիրելի.
Եւ հարցանեմ զանձիդ, ով երանելի.
Խնդրեմ ի յԱստուծոյ՝ կեանքդ երկարի
Ծաղկանցն հաւասար գլուխն դու ես.
Որպէս զարքայն և տէր ամենուն սիրես,
Գունովդ վայելուչ, հոտովդ անուշ ես
Ամեն առաւօտու քան զարև փայլես»:

Վարդը պատասխանում է սոխակի նամակին յուսադրելով որ շուտով կը գայ.

Ուրախացաւ պլպուլ ընդ ասել բանին,
Ասաց թէ՝ աւետիք ինձ այսօր բերին:

Դարձեալ մտնում է պարտէզ ու սպասում ակնապիշ.

Բուսան ծաղկունք յերկրի հազարք հազարաց,
Վարդն չէր ի միջին, պլպուլն սրտնեաց.
Ցետոյ տեսաւ կանաչ զտերևն վարդին
Այլ պատուական պայծառ որպէս առաջին
Վարդն էր վարագուրեալ ի մէջ գանձին,
Ծաղկունքն հաւասար երկրպագեցին:

Այսպէս ահա սոխակը հասնում է իր մուրազին: Մեր միջնադարեան բանաստեղծութեան այսպիսի գանձերը իրանց լուսաբանութեամբ, և մանաւանդ օտար լեզուի թարգմանութեամբ զբաղվող հմուտ բանասէրը, ինչպէս ներկայ դէպքում Կ. Կոստանեանց, անշուշտ արժանի է մեծարանքի և շնորհակալութեան:

Գ. Լեւոնեան

ՄԱՄՈՒԼ

Իշխ. Գ. Դ. Սվեատոպոլկ-Միրսկիի մահվան առիթով «Рус. Вѣд.» հետեւեան է գրում.

Քաղաքական այն կուրսը, որին այնպէս կառչում էին մեր ներքին քաղաքականութեան ղեկավարները, հասցրեց մինչև ապօգէյի: Անընդհատ պայքար էր տարվում բոլոր հասարակական կազմակերպութիւնների, զեմստվոների և դումաների հետ, մամուլի և առանձին ազգութիւնների հետ: Այդ ուղղութեամբ առաջ գնալ պետական բացարձակ վտանգ կը հանդիսանար: Եւ այդ բանը հասկացաւ Սվեատոպոլկ-Միրսկին: Նա գնաց այլ կուրսով: Նա փորձեց վստահութիւն ցոյց տալ հասարակութեանը: Եւ հասարակութիւնը արձագանք տուեց: Նա զարթնեց՝ ինչպէս ծանր երազից այն մտքով, որ մռայլ շրջանը անցել է, և յոյսեր ծագեցին, թէ յետագայում ոչ թէ ճնշում է լինելու, այլ ստեղծագործական աշխատանք:

Աւա՜ղ: Այդ յոյսին վիճակված չէր արդարանալ, և հասարակութիւնը շուտով գիտակցեց իր սխալը: Բայց հէնց այդ մոմենտում սկսվեց հասարակական մտքի աշխատանքը: Հասարակական տարրերը սկսեցին խմբվել համերաշխ գործելու: 1904 թւի նոյեմբերին զեմստվային գործիչների յայտնի համագումարը ձեւակերպեց քաղաքական հիմնական հայեացքներ, որոնք հանդիսանում էին քաղաքական սիմվոլը և մոմենտի լօզունգը: Եւ կառավարչական շրջաններում կուրսի փոփոխութիւնը գտաւ իր ձեւակերպութիւնը: Հասարակական ցանկութիւնները հանդիպեցին որոշ, թէև ոչ կատարեալ արձագանքի 1904 թ. դեկտեմբերի 12-ի ուկազում:

Բայց հէնց հետեւեալ օրը, ուղիղ հետեւեալ օրը, կառավարական նոր կուրսի մասին եղած գեղեցիկ երազը ցնդեց ինչպէս ծուխ: Ռեակցիօն տարրերը, որ առ ժամանակ կորցրել էին իրանց ազդեցութիւնը, նորից գլուխ բարձրացրին: Նորից հանդէս եկան հասարակական նախաձեռնութիւնների ճնշումները: Պարզվեց, որ նոր կուրսը կորուստի վտանգի մէջ է, որ Սվեատոպոլկ-Միրսկին կորցնում է իր ազդեցութիւնը, որ նրա դրութիւնը հաստատ չէ: 1904 թւի վերջում «վստահութեան շրջանից» ոչ մի հետք չը մնաց, թէև իշխ. Սվեատոպոլկ-Միրսկին շարունակեց մնալ ներքին գործերի մինիստրի պաշտօնում: Յունվարի 9-ի դէպքը պարզ եղաւ միանգամայն և ամենայամառ լաւատեսների համար: Քաղաքական դրութեան մէջ տեղի ունեցաւ նոր փոփոխութիւն, և հասարակութիւնը նորից գտնվեց կռւող կողմի դերում: Այդ ժամանակ տեղի ունեցաւ Սվեատոպոլկ-Միրսկիի իսկական հրաժարումը, և նա առ միշտ հեռացաւ քաղաքական բեմից:

ՀԱՅԿԱԿԱՆՔԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ.

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻՑ

—

Վան, 22 ապրիլ

Արտագաղթը վերսկսել է, ասել էի նախորդ նամակներիցս մէկում. թւելով նրա պատճառներից մէկը և խոստանալով անդրադառնալ միւս պատճառների վրա:

Քիւրդական ապստամբութիւնը Բիթլիսում, որի մասին գրել եմ արդէն ձեզ, առաջ է բերել երկրում մի անվըստահելի դրութիւն, որից հայ ազգաբնակութիւնը ճնշվում է, ապագայի անստուգութիւնը, դէպքերի կրկնութեան հաւանականութիւնները, մանաւանդ տուրքերի յաւելումներն արդէն մի սև ամպ են քաշել գալոց բարեկարգութիւնների վրա, որոնց յուսով ի զուր տեղ օրօրվեցինք առաւել քան մի տարի, որոնցից զատ, ասում եմ, երկրի ազգաբնակութիւնը ճնշվում է առաւելապէս զինուորագրութեան հարցով, որ վերջերումս մի նոր կերպարանք է ստացել և որը պատճառ պիտի լինի երկրի դատարկվելուն:

Յայտնի է, որ մինչև ցարդ տան ու ընտանիքի նեցուկ համարված երիտասարդները զերծ էին լինում զինուորութիւնից ու նրանց խնամքին էին յանձնվում նրանց ծերացած ծնողները, քոյրերը, անչափահաս եղբայրները, նաև—եթէ ամուսնացած էին—նրանց կինն ու երեխաները, եթէ ուրիշ մօտիկ արիւնակիցներ չը կային նրանց պաշտպան ու խնամող: Իսկ այժմ վերջերս հրատարակված նոր օրէնքի համաձայն, որ դեռ օսմ. պարլամենտից վաւերացված էլ չէ, քսան տարեկանից վեր եղող բոլոր երիտասարդներն անխտիր զինւոր պէտք է գնան, միայն թէ նեցուկ համարված զինւորների ծառայութեան շրջանը լինելու է իրանց հայրենիքում և ոչ առաւել քան մէկ տարի. թէև Թիւրքիայում օրէնքներն այնքան յեղյեղուկ են, որ զինուորագրեալները վստահութիւն չունեն, որ մի անգամ զէնքի ներքև մտնելուց յետոյ մի տարվան ծառայութեամբ պէտք է կարողանան դուրս գալ զօրանոցից:

Այնու ամենայնիւ մի տարվայ ծառայութիւնն էլ շատ ծանր է կշռում, որից սաստիկ կերպով ճնշվում են ընտանիքների միակ պաշտպան համարված երիտասարդները, որոնք, զերծ համարելով իրանց զինւորական ծառայութիւնից, արդէն սեփական գործի տէր էին դառել. իսկ այժմ՝ ինչպէս խանգարել գործը և մանաւանդ ում խնամքին ու պաշտպանութեանը յանձնել իրանց անտէր մնացած հարազատներին. մի՞թէ չը տեսանք, որ առանձնութեան ու հափշտակման առարկայ եղան մանկամարդ ու գեղանի կանայք, որոնց ամուսինները պատերազմի դաշտում կամ հեռու երկիրներում իրանց զինւորական պարտականութիւնն էին կատարում, իսկ կառավարութիւնը ոչ մի բան չարեց իր զինւորի ընտանեկան պատւի պաշտպանութեան համար: Ի՞նչ վստահութեամբ հայ երիտասարդն այժմ անտէր ու անպաշտպան թողնի իր կնոջը կամ չափահաս քոյրերին, որոնցից շատերը դրացի են քրդերին կամ թիւրքերին, կամ խառն բնակվում են մէջները. կամ ո՞վ պիտի լինի նրանց կերակրողը, նրանց արտը, այգին ու անասունները մշակողն ու խնամողը: Թէև, եթէ հաւատանք կառավարութեան խոստումներին, զինւորի ընտանեաց չքաւորութիւնը հաստատվելու պարագայում, նրա ամէն մի անդամին ամսական 30 գր. (2 ր. 30 կ.) նպաստ պիտի տրվի կառավարութեան արկղից, բայց նոյնիսկ այդ գումարն էլ խիստ անբաւական է. և յետոյ՝ կան գիւղեր, որոնք կառավարութեան կենտրոններից օրերով հեռու են. ո՞վ զինւորների անտէր կանանցից կամ նրանց չափահաս քոյրերից և փոքր եղբայրներից պէտք է կարողանայ ամիսը մի անգամ օրերով ճանապարհ կտրել ու երթալ կենտրոնը՝ ստանալու ամիսը 30 ղրուշի մի չնչին գումար, որի վճարումը շատ անգամ շաբաթներով ու ամիսներով ձգձգվում կամ յապաղում է:

Ուստի՝ զարմանալու չէ, որ այս կարգի զինուորացուներից շատ քչերն են, որ կառավարութեան ձեռքումն են ընկել կամ յօժարութեամբ պատասխանել զինւորական կոչին, իսկ մնացեալներն առհասարակ երեսները պահել կամ դեռ խուսափում են հետապնդումներից. և որովհետև այսպիսի մի վիճակի շարունակութիւն չէ կարող երկար տևել, ուստի խուսափող երիտասարդները վերջ ի վերջոյ պիտի աւելացնեն գաղթականների շարանը: Ահա արտագաղթի շարժառիթների ամենագլխաւորներից մէկը: Կասկածվում է, որ կառավարութիւնը նոյն իսկ դիտմամբ է հրատարակել այս օրէնքը, որպէսզի նրանով գաղթականների, երկրից փախչողների թիւը աւելի ստուարացնէ ու երկիրն էլ աւելի դատարկվի հայերից, որովհետև՝ թէև օրէնքը ընդհանուր է ու տարածվում է նաև մուսուլմանների վրա և մանաւանդ նրանց զինուորական բէդէլն էլ չէ ընդունում, բայց չէ՞ որ, ինչ էլ որ լինի, մուսուլմանները չեն գաղթում և երկրորդ՝ նրանց կիները կամ քոյրերը չեն առևանգվում, կամ եթէ առևանգվելու լինեն էլ, գոնէ ազգութեան համար անդարձ չեն կորչում, այլ նորից մնում են մուսուլմաններ. իսկ քրիստոնեաների համար առևանգութիւնը շատ աւելի ճնշող ու կործանարար է:

Այս և նման պատճառներով գաղթականութիւնը կրկին վերսկսվել է և սպառնում է հասնել մեծ համեմատութիւնների: Ի՞նչ են խորհում արդեօք սրա համար ազգ. պատրիարքարանը կամ ազգ. ժողովները. ոչինչ: Ընդհանուր դրութեան վրա ոչ ոք չէ մտածում. ով որ միջոցներ ունի, եկեղեցիներում դպիր կամ դպրոցներում ուսուցիչ է նշանակվում և ազատվում է զինւոր երթալուց. իսկ անկարները, միջոցներից զուրկ եղողները յուսահատ թափառում, պահվում և վերջ ի վերջոյ գաղթականների շարանն են աւելացնում:

Վասպուրականի նման մի ընդարձակ, հայաշատ վիճակ չունի նոյն իսկ մի բանիբուն առաջնորդ և կառավարվում է մի խեղճուկ քահանայով, որ կառավարութեան ժողովներում նոյնիսկ ձայն և աթոռ էլ չունի: Գաւառական վարչութիւնը Յովսէփ եպիսկոպոս Սարաճեանի մահից յետոյ հրաւիրեց Այվազեան արքեպիսկոպոսին և ապա, նրա մերժման դէպքում, Թորգոմ եպիսկոպոս Գուշակեանին, բայց երկուսն էլ մերժեցին գալ իբրև տեղապահ, այլ յօժարում են գալ միայն այն ժամանակ, երբ իբրև առաջնորդ ընտրվեն ու հրաւիրվեն: Իսկ առաջնորդական ընտրութիւնը կարելի է կատարել գաւառական երեսփոխանական ժողովի միջոցով, որի կազմակերպութիւնը թերի է՝ 1/5-ների վիճակով դադարում և դադարողների տեղ նոր ընտրութիւն ժամանակին կատարված չը լինելու պատճառով: Այժմ այդ օրինական գործողութիւններից՝ վիճակով դադարումը կատարվել է, որոնց փոխարէն նոր ընտրութիւններ պիտի լինեն մօտ օրերում, որից յետոյ էլ պիտի լինի առաջնորդական ընտրութիւն: Բայց այս ամեն օրինական ձեւակերպութիւնները՝ լրանալու համար՝ վեց ամիս ժամանակի կարօտ են, իսկ մինչև այն օրը Վասպուրականը շարունակելու է մնալ առանց հովւոր հովւի, մի ժամանակ, երբ ամենից աւելի պէտք ունենք նրա ներկայութեան:

Մարակ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴՐՈՒԹԻՒՆՆ ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆՈՒՄ

—

Թաւրիզ, 17 մայիսի

Իմ թղթակցութիւններում առիթ ունեցել եմ ծանօթացնելու «Մշակի» ընթերցողներին այն սառը յարաբերութեան մասին, որ կայ Ատրպատականի նահանգական կառավարութեան և երկրի ֆինանսը իրանց իրաւասութեան ներքև ունեցող բելգիացիների միջև: Սառնութեան և յաճախ բանակռիւների շարժառիթն այն է, որ Շուջաուդ-Դովլէն կամենում է դրամ քաշել իր կատարած ծախսերի համար. իսկ բելգիացիք, կապված մայրաքաղաքի հետ և միանգամայն իրանց ուղղակի պատասխանատու համարելով կենտրոնական իշխանութեան առաջ, պահանջում են կոնտրոլի ենթարկել նահանգապետի արած ծախսերը և վճարել միմիայն Թէհրանի արձակած հրամանների վրա: Այս հանգամանքը գրեթէ զօրեղ կռւածաղիկ է եղել երկու մարմինների միջև. այնպէս որ, բնորոշելով ծանօթ հարցի էութիւնը, կարելի է ասել՝ բելգիացիների և նահանգապետի կռիւը Թէհրանի և Ատրպատականի կռիւն է: Ցիշեալ կռիւը այս օրերս ընդունեց առաւել սուր բնաւորութիւն:

Ընդհանուր Ատրպատականում և մասնաւորապէս Թաւրիզում ռէակցիայի տիրապետութիւնից յետոյ վերացաւ, ի միջի այլոց, նաև քաղաքային վարչութիւնը, և նրա բացակայութեամբ՝ փողոցների, բաղնիսների մաքրութեան անհրաժեշտ գործը, լուսաւորութիւնը, մսի, հացի և այլ մթերքների մաքրութեան և սակագնի հոգսը մնաց մասամբ բելգիացիների և մասամբ նահանգական իշխանութեան ձեռքը: Քաղաքի մաքրութեան խիստ կարևոր պէտքը դատապարտվեց ոչնչութեան. և այդ իսկ դրդապատճառներով այսօրերս հիմնվեց քաղաքային վարչութիւն (բէլէդիէ) ընդ նախագահութեամբ Նասր-էս-Սալթանէի: Ռուսաց հիւպատոսարանի կողմից իբրև անդամներ նշանակվեցին երկու հայեր՝ պ. պ. Կար. Աբեան և Սմբատ Մելիք-Սարգսեան. իսկ

փաստաբաններ Լևոն Մելիք-Աշխարեան և Ալ. Տէր-Յակոբեան նշանակված են քաղաքային վարչութեան իւրիս-կոնսուլտներ։

Քաղաքային վարչութեան նախագահ Նասըր-էս-Սալթանէն ուղեց իր առաջին յայտարարութիւնը Թաւրիզի հասարակութեան, որով յորդորում է մաքրութեան՝ իբրև առողջապահութեան միակ աղբիւրը. երկրորդ՝ պահանջում է օտարական և տեղացի բժիշկներից վկայականներ և խստիւ արգելք է յայտարարում, որ նպարավաճառները դեղեր չը վաճառեն։

Բացի վերոյիշեալներից՝ քաղ. վարչութիւնը ձեռնարկել է իր ձեռքն ունենալ անուղղակի հարկերի գործը՝ օղի, աֆիոն, միս, որոնք գտնվում էին մաքսատան բելգիացիների ձեռքում։ Այս հանգամանքը կռիւ առաջ բերեց բելգիացի Մոնիտորի և քաղ. վարչութեան կամ, որ նոյնն է, նահանգական կառավարութեան միջև։ Քաղ. վարչութիւնը յայտարարել է, որ բելգիացիների իրաւունքի ներքոյ եղող օղու ակցիզը, աֆիոնը և այլն տալիս է աճուրդով։ Մոնիտորը գրել է, որ չէ ճանաչում Նասըր-էս-Սալթանէին, Թեհրանի կարգադրութեամբ զրկում է պետական ռոճիկներից այն մարդկանց, որոնք անդամ են նշանակել վարչութեան։ Երկու օր առաջ քաղաքում բոլորովին միս չը կար, որովհետև մսավաճառները մորթ չէին արել չիմանալով ոչխար գլուխ մի ղրան հարկը ումը տալ. երկու մարմիններն էլ պահանջում էին։ Քաղ. վարչութիւնն էլ, բելգիացիներն էլ իրար հասից կռիւմ են օղու կաթսաները՝ իրաւունքն իրան համարելով իրաւատէր և չը ճանաչելով միւսին։ Նոյնիսկ ոստիկանապետի կողմից մի օրով ձերբակալվեց ակցիզի մի մեծ պաշտօնեայ, որ համարձակվել էր քանդել քաղ. վարչութեան կնիքը։ Թէ ուր կը հասնի այս կացութեան վախճանը, դժվար մի բան ասելը շատ դժւարին չէ։ Խաղաղ դրութիւն, անխռով վիճակ դեռ հեռու է մեզանից։

Ամսիս 15-ին ռուսաց կլուբում ռուս, հայ և Թուրք պատուաւոր անձնաւորութիւնների կողմից տրվեց մի շքեղ բանկէտ, Թաւրիզում ռուսաց փոխատու բանկի նախկին տեսուչ Անաստասիևսկիի պատւին, որ մի քանի տարի թէ Ուրմիայում և թէ Թաւրիզում օգտակար ծառայութիւններ է մատուցել և այժմ փոխադրվում է Մէշէդ նոյն պաշտօնով։ Վաթսուն անձնաւորութիւններից բաղկացած բանկէտում կային ռուսաց միսիայի զինուորական և քաղաքական բարձր պաշտօնեաներ։ Հայերից՝ վաճառականապետ Զ. Նազարբէկեան, Աբեան, Մ. Նազարբէկ և ուրիշ վաճառականներ. Թիւրքերից պետական և վաճառական յայտնի անձնաւորութիւններ։ Ներկայ էին նաև շատ տիկիններ։

Բանկէտն անցաւ շատ ուրախ, յարգելի տեսուչն ստացաւ իր յարգողներից թանկագին ընծաներ։

Անաստասիևսկիի տեղ նշանակված է Մէշէդի բանկի նախկին տեսուչը, որ կը լինի Թաւրիզում 20 օրից յետոյ։

Երէկ, մայիսի 16-ին, ռուսաց հիւպատոսի հրամանով փակվեց «Փարոս» տպարանը ցնոր անօրէնութիւն, որի տպարանապետն է ռուսահպատակ Մուշեղ Շահբազեան։ Փակման պատճառն այն է, որ, հակառակ Օրլովի հրամանի, տպարանատէրը տպել էր աֆիշներն ու ազդերը չէ ներկայացրել նախապէս քաղաքապետ Սարդար Մուքթեդրէմին։ Ի հարկէ տպարանապետը կարժանանայ ներման և կը բացվի նորից «Փարոս» տպարանը։

Հայկազուն

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Նէջէֆի մուջտեհիդները մի ուղերձ են ուղարկել բազմաթիւ ստորագրութիւններով Թեհրան, խնդրելով վերադարձնել էկս-շահ Մահմէդ-Ալիին իր ընտանիքով Պարսկաստան, պատճառաբանելով որ երիտասարդ շահի թագադրութեան ժամանակ նրա մօտ ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

— Սպանական թագաւորի կարգադրութեամբ, Վարշավայի սպանական հիւպատոսը ամէն օր մանրամասն հաշիւ է ուղարկում նրան իշխան Դրուցկի-Լիւբեցկիի սպանութեան գործի դատավարութեան մասին։ Այդ պահանջը հետևանք է այն բանի, որ սպանված իշխանի կինը ազգակցական կապ ունի սպանական թագաւորական տան հետ։

— Պարիզից հեռագրում են, որ սօցիալիստ պատգամաւորների թիւը այնքան մեծ է, որ պարլամենտում նրանց մի մասը նստեց աջակողմեաններւի աթոռներում։

— Իտալական զինուորական մինիստրը պատգամաւորների պալատին ներկայացրեց մի օրինագիծ, որով առաջարկվում է 200 միլիոն լիրով աւելացնել զինուորական մինիստրութեան բիւջէն։

— Լոնդոնից հեռագրում են, որ այս օրերում խորտակված «Empress of Ireland» շոգենաւի վրա կար 5 միլիոն ֆրանկի մաքուր արծաթ։

— Ալբանիայից տեղեկացնում են պրէնց Վիդի կրիտիկական դրութեան մասին։ Միջազգային զօրք ուղարկելն էլ Դուրացցո այլևս չի օգնի։ Ապստամբները ձեռք են գցել մայրաքաղաքը։ Հաղորդում են, որ պրէնց Վիդի որտեղ գտնվելը յայտնի չէ։

— «Веч. Вр.»-ին հեռագրում են Կ. Պօլսից, որ Թալէաթ-բէյը մինիստրների խորհրդին ներկայացրած զեկուցագրում ասում է, որ Ռումինիան վերջնականապէս թեքվել է Ռուսաստանի կողմը։ Բուխարէստում քննվել է մի հարց ևս, որպէսզի կազմվի բալկանեան նոր դաշնակցութիւն, որի մէջ մտնելու են Թիւրքիան, Ռումինիան, Սերբիան, Չերնոգորիան և Յունաստանը։

— Հռոմից շատ հեռագիրը յայտնում է, որ էլբասանի շրջանը միացել է ապստամբ ալբանիներին։

— Լոնդոնից հաղորդում են, որ երկու սուֆրաժիստուհի շղթաներով կապեցին իրանց Բուկինհէմի պալատի ցանկապատից։ Ոստիկանութիւնը մեծ դժուարութեամբ ազատեց նրանց շղթայից և հազիւ փրկեց ամբոխի դատաստանից։

— Բուխարէստ է ժամանելու արտաքին գործերի մինիստր Սազոնովի հետ նաև կոմս Վիտտէն։

— Գերմանական մամուլը արշաւանք է սկսել ռուս-անգլիական ծովային պայմանագրի դէմ, մատնանշելով որ դրանով ջուրն է ընկնում անգլօ-գերմանական նոր սկսված մերձեցումը։ Մամուլը նախազգուշացնում է, որ կարող է անտագօնիզմ ծագել Գերմանիայի և Անգլիայի միջև։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի

Հիմնված 1880 Թ.

(Պուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

«606»-ի եւ «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն։

Բ. Գ. ԱՂԱՍԵՐԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին ջղային և երեխայոց հիւանդութ.։

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութիւն, կանանց և երեխայոց հիւ.։

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի հիւանդութ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վիրաբուժութեան և միզասեռ. հիւ.։

Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

1. 0—47

ՀՐԱՒԷՐ

Թեմիս գերապատիւ սրբազան առաջնորդի կարգադրութեան համաձայն, կիրակի, մայիսի 25-ին Բեթղեհէմի եկեղեցում կայանալիք ծխ. ժողովում, բացի Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձուներ ընտրող պատգամաւորների ընտրութիւնից, քննվելու են հետեւեալ խնդիրները.

1. Վերստուգիչ յանձնաժողովի ընտրութիւն.
2. Նոյն եկ.-ծխ. ուսումնարանի հոգաբարձու Գէորգ ա.-ք. Մեհրաբեանցի հրաժարվելու պատճառով, նոր հոգաբարձուի ընտրութիւն.
3. Անցեալ տարվայ գործունէութեան հաշւետուութիւնը.
4. Անցեալ և այս տարվայ նախահաշիւների խնդիրը.
5. Երկրորդ բաժանմունք բանալու հարցը.
6. Ընթացիկ հարցեր։

Նոյն ժողովում լինելու է վիճակային կօնսիստորիայի կարգադրութեամբ երէցփոխի ընտրութիւն։

Գէորգ ա.-ք. Մեհրաբեանց

513. 2—1

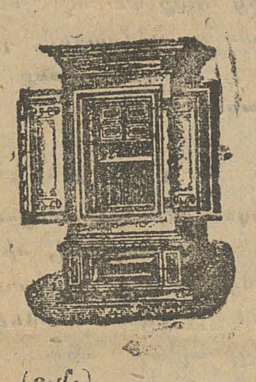

Փոխանա-մեխանիկական.

ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

ՉԱՅՐՎՈՂ ԴՐԱՄԱՐԿՂՆԵՐԻ

ՎԵՐՆԵՐ ՊՖԷՅԼ

Վօկզալնայա փ. № 3.

(օ. մ.) 100. 100—42

„Մշակի“ խմբագրատանը վաճառվում են

հետեւեալ վիպական երկերը.

1) ՋՀՈՒԴ ՔՈՒՇԱՆ՝ վէպ Պարսկաստանի կեանքից, Շահրիարի . 1 ր. —
2) ԻՆՆՍՈՒՆ ԵՐԵՔԸ, մեծ վէպ Վ. Հիւգօյի, Թարգմ. Ա. Սաֆարեանի . . . . 1 ր. 50 կ.
3) ՈՒՐԱՆԻԱ, աստղագիտ. վէպ. Կ. Ֆլամարիոնի, Թարգմ. Հ. Առաքելեանի . . . . 1 ր. 50 կ.
4) ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԸ, վէպ Հանրի Բորդօյի, Թարգ. Հ. Առաքելեանի — 60 կ.
5) ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ, Շահրիարի . . . . — 50 կ.
6) ՀԱՅՐԵՆԱՋՈՒՐԿ, Ե. Սպիրիի, Թարգ. Իս. Յարութիւնեանի . — 50 կ.
7) ՔՍԱՆ ՎԷՊԻԿՆԵՐ, Գի դը Մօպասանի, Թարգ. Հ. Առաքելեանի 1 ր. —
8) ՍԱՒԱՐՆՈՂ ՈԳԻՆ վէպ. Ց. Սօլօվեանի . . . . — 40 կ.

Նրանք, որոնք յիշեալ գրքերից մի-մի օրինակ կը պահանջեն մեզանից փողը կանխիկ վճարելով, կը ստանան 25% զեղչ և ճանապարհածախսը մեզ վրա։ Վերստին վճառով, պահանջողներին կը լինի միմիայն 15%։

Հասցէն՝ Ред. газ. «Мшакъ», Тифлисъ.

(5) 10—9

ԲԺԻՇԿ

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

ՓՈԽԱԴՐՎԵՑ նոր բնակարան Սօլօլակում, Բէբուտօվսկայա փող. № 38.

Ներքին և երեխաների հիւանդ., մասնագէտ ստամոքսային և աղիքային հիւանդ.։ Էլեկտրոտէրապիա։ Ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—11-ը և երեկ. ժամը 5—7-ը։

Տելէֆօն № 388.

ա. օ.) 112. 100—76

ՀՐԱՒԷՐ

Կիրակի, մայիսի 25-ին, Շամխորեցոց եկեղեցու բոլոր չափահաս ծխականները հրաւիրվում են երկրորդ և վերջին ժողովի ընտրելու երկու պատուիրակ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձական ընտրութեան մասնակցելու համար։

Նոյն ժողովում ընտրվելու են նաև վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամներ։

Հոգաբարձութիւն

ՀՐԱՒԷՐ

Կուկիայ Նորաշէն ս. Աստուածածին եկեղեցու հոգաբարձութիւնը հրաւիրում է նոյն եկեղեցու բոլոր ձայնատու ծխականներին կիրակի, մայիսի 25-ին, ցեր. ժամը 12-ին տեղի ունենալիք ծխ. ժողովին, որ մայիսի 18-ի ժողովի շարունակութիւնն է լինելու։

Զբաղմունքի խնդիրներն են՝

ա. Եկեղեցու և դպրոցի 1914 Թ. նախահաշւի քննութիւնը.

բ. Եկեղեցապատկան կալուածքի վերանորոգութեան խնդիրը

գ. Հոգաբարձութեան երկու անդամի և երէցփոխի ընտրութիւն և՝

դ. Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձուներ ընտրող երկու պատուիրակների և երկու անձնափոխանորդների ընտրութիւն (վերջին հարցի վերաբերմամբ երկրորդ ժողովը լինելով, կը համարվի օրինական՝ անկախ ներկայ եղող ծխականների թւից)։

Հոգաբարձութիւն

Ատենապետ՝ Ալ. ք. Տէր-Յովհաննիսեան

508. 2—1

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ իրաւունքներով, ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ և գիմնազիաներն ու այլ դպրոցներն մտնելու ՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

ՅՈՎՀ. ԶԱՔ. ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ

Ընդունելութեան քննութիւնները մայիսի 31-ին, պարապմունքները՝ յունիսի 2-ից։ Ծախվում է հաշւապահութիւնը ինքնուրոյն կերպով սովորելու դասագիրք։ Միխայլովսկի պր. № 36.

(օ. մ.) 411. 10—9

ՄԻԱՅՆ 12 ՕՐՈՎ

ԵՂԲ. ՍԱՖԱՐԵԱՆՑՆԵՐԻ ԵՒ ՏԷՐ-ՍԱՀԱԿԵԱՆԻ

ՊԱՏՐԱՍՏԻ ԶԳԵՍՏՆԵՐԻ ՊԱՐԻԶԵԱՆ ԽԱՆՈՒԹԸ

Նշանակել է միայն 12 օրով, այն է՝ մայիսի 19-ից մինչև 31-ը

ԲՈԼՈՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԻՍԿԱԿԱՆ

ԻԺԱՆ ՎԱՃԱՌՔ

ԽՈՇՈՐ ԵՒ ԵՐԲԵՔ ՉԵՂԱԾ ԶԵՂՉՈՎ

Կանանց զգեստների բաժանմունքում վաճառքի է հանված խոշոր քանակութեամբ—մետաքսե, մահուդէ և անգլիական տրիկօյից վերջին տարազի և գոյնի

ՄԱՆՏՕ ԵՒ ՄԱՆՏԻՆՕ։

Գները 25 րուբլուց սկսած և թանգ։ Մեծ քանակութեամբ ՎԵՐԱՐԿՈՒՆԵՐ և երկար ՍԱԿԵՐ՝ մահուդից, տրիկօյից, քաթանից և չեսուչայից։

ԳՆԵՐԸ 8 ՌՈՒԲԼՈՒՑ ՍԿՍԱԾ։

ԿԱՆԱՆՑԻ ՄԵՏԱՔՍԵԱՅ ԿՕՍՏԻՒՄՆԵՐ

(Ընդօրինակելուց յետոյ մնացորդ մօդէլներ), նոյնպէս և մահուդից, տրիկօյից, քաթանից և չեսուչայից

ԳՆԵՐԸ 15 ՌՈՒԲԼՈՒՑ ՍԿՍԱԾ։

Անգլիական կտորներից՝ չափը պակաս զգեստներ և սաչկաներ։

ԳՆԵՐԸ 5 ՌՈՒԲԼՈՒՑ ՍԿՍԱԾ։

ՇՐՋԱԶԳԵՍՏՆԵՐ

մահուդից և անգլիական կտորներից։

ԳՆԵՐԸ 3 ՌՈՒԲԼՈՒՑ ՍԿՍԱԾ։

ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ ԶԳԵՍՏՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔՈՒՄ ստացված են մեծ քանակութեամբ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԿՕՍՏԻՒՄՆԵՐ ալպագայից, ՊԻՋԱԿՆԵՐ և ՎԱՐՏԻԿՆԵՐ ՔԱԹԱՆԻՑ, ՆԱԵՒ ՍՊՕՐՏԱՅԻՆ։ ԳՆԵՐԸ ԲԱՒԱԿԱՆ ԷԺԱՆԱՑՎԱԾ ԵՆ։

ՎԱՃԱՌՔԻՑ ՀԱՆՎԱԾ ՆԱԵՒ ՍԷԶՕՆԻՑ ՄՆԱՑՈՐԴ ՄԱՀՈՒԴԵՂԷՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԿՏՈՐՆԵՐ, որ վաճառվում են գնված արժէքից էժան։

Բոլոր ապրանքների գները նշանակված են ետրլիկների հակառակ երեսի վրա գունաւոր մատիտով և ՄԻԱՆԳԱՄԱՅՆ ԱՌԱՆՑ ՍԱԿԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

Գօլօվինսկի պր. Զինուորական տաճարի դիմացը, տելէֆօն 2—58.

ՄԻԱՅՆ 12 ՕՐՈՎ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌՈՂՋ ԵՒ ԳԵՂԵՑԻԿ

Մարդը մեր ժամանակի՝ իր այգօրինակ կենսական անհրաժեշտ յատկութիւնների համար ամենից առաջ պարտական է իր մարմնի վերաբերմամբ կանոնաւոր հոգ տանելուն։ Մաքրութիւնը այդ դէպքում առաջին դերն է խաղում։ Երբ խոլերան, տիֆը, ծաղիկը, սիֆիլիսը և այլն համաճարակի բնոյթ են ստանում, խիստ մաքրութիւնը այդ ժամանակ ներկայանում է ամենալաւ նախազգուշական միջոցը վարակման դէմ. լուացվելու և լողանալու ժամանակ, առանձնապէս՝ ուտելուց առաջ ձեռքերը սրբտահանելու համար, պիտի գործածել

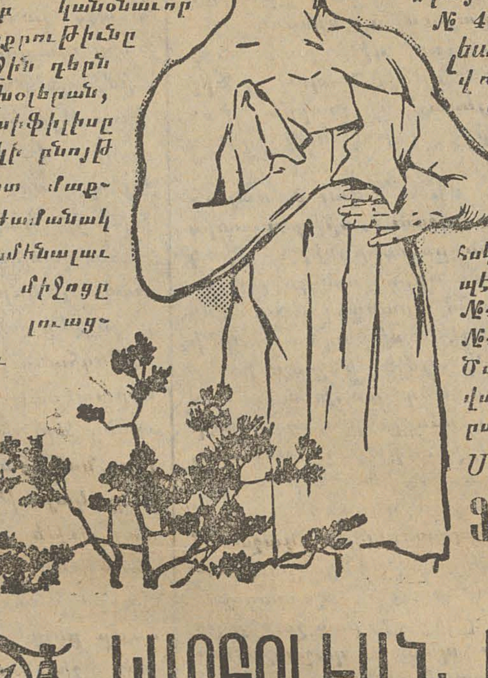

ԿԱՐԲՕԼԵԱՆ ՍԱՊՈՆ № 4711 (գործադրութեան ցուցումը ռուսերէն և գերմաներէն)—կտորը 10 կոպ.։ Իսկականը միայն օրէնքովհաստատված՝ № 4711։ № 4711 կարբօլեան սապօնը պատրաստվում է գիտական հիմունքների համաձայն՝ ազնիւ տեսակի ինգրեդիէնտներից և մասնագէտ-փարմացեվտի մշտական հսկողութեան տակ։ Նոյնպէս և առաջարկում ենք՝ №4711 ԴԵԳՏԵԱՐ ՍԱՊՕՆ №4711 ՍՈՒԼԵՑՄ. ՍԱՊՕՆ Ծախվում է բոլոր դեղավաճառ ու պարֆիւմերային խանութներում։

Միակ գործարանատէր

Ֆերդ. Միւլգենս

Կեօլն Ռ./վ. Ռեյն

№4711. ԿԱՐԲՕԼԵԱՆ ՍԱՊՕՆ

(M. 164487) 10—3

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный